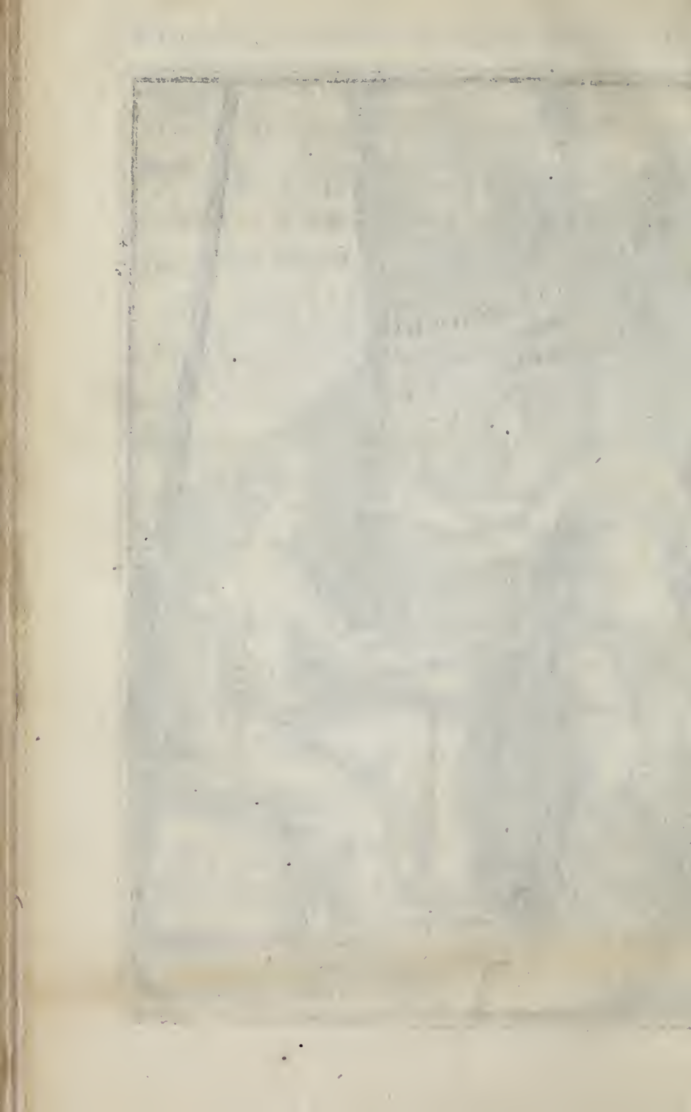
BAH h Pl

Book Illus by
R. de Hooghe
Bd at end

Fo

ORANJES OVERTOCHT
DOOR
LUD. SMIDS M.D.
SACRO
RUM.
DEFEN
SORI.
LIBERTA
TIS.
ASSERTORI
CALLINICO
REGI.

ORANJES OVERTOGT naar ENGELAND:

Of

BESCHRYVINGE van ROMEIN de HOOGES PRINTEN,

Vertoonende de aanmerkelijkste zaaken, van de *Overtogt* van *Zyn Koninglijke Hoogheid de Heer Prinse van Oranje* tot aan deszelfs *Krooning* toe, voorgevallen.

Met Byschriften, Verklaaringen, en Medalien verciert

door

LUDOLPH SMIDS, M. D.

Tot AMSTELDAM,

By CAREL ALLARD, Konstverkooper op den Dam: by wien ook alle deeze Printen, nevens dit werkje, te bekoomen zijn.

Met Privilegie van de Ed. Grootmog. Heeren Staaten van Holland en West Friesland, voor 15 jaaren. 1689.

Aan de

L E E Z E R S.

IN *de onnoemelijke menigvuldigheid der ſtoffen en voorwerpen inde*Dichtkonſt,*heb ik altoos die van*Schilderyen *en* Afbeeldingen,*uitgekipt; dewijl ik my inbeelde mijn gedachten ontrent dezelve, den liefhebber bequaamſt te konnen uiten, en voor oogen te ſtellen.*

'T is my gelukt met de reeds uitgegevene Byſchriften, *zo op de ſchilderyen der* Doorluchtige Vrouwen, *uit de konſtgalleryen gehaald, als op de* Afbeeldingen *der* Roomſche Keiſers *en* Keiſerinnen, *uit de medalien en gedenkpenningen getrokken: die de geneegene* Konſtgenooten *en waare* Kenners *geenzins hebben mishaagd.*

Heden heeft my goed gedacht diergelijke Byſchriften *ontrent de* OVERTOGT *en* KROONING *van* Zyn Hoogheid de Heer Prins van ORANJE *te gebruiken; terwijl allerhande ſchrijfpennen bezig zijn naar de maat haarer krachten dezelve te vereeuwigen, en alzo de vergetelheid te ontrukken.*

Gevende my hier toe aanleiding de vindingrijke en cierlijke plaat-ètzer Romein de Hooge; *verbeeldende al het gebeurde zedert weinigen tijd in verſcheidene verwonderens waardige Konſtafereelen.*

Doch, hebbende van langer hand gemerkt de naakte Poëzye *by veele zo lief en aangenaam niet te zijn, als wel wanneerze met eenige maatelooze* Uitbreidingen *en* Aanteekeningen *is gemengd en doorſpekt; zo hebbenwe, volgens onze gewoonte, duſdanige nevens de* Byſchriften *gevoegd: om ontrent de omſtandigheden der voorgevallene zaaken de* Leezers *zo veel licht en klaarheid te geven, als de nauwe bepaalinge der beſtemde kortheid zou willen toelaaten.*

Om dezelve reeden zijn hier ook verklaaringen ontrent de Aloudheid, *zo* Roomſche *als* Britanniſche, *tuſſchen*

gevoegd, om ook de Waardeerders *van deeze hier eenig genoegen te geeven, en, onder het leezen der* Hedendaagsche *voorvallen, by manier van verpoozinge, met het* Antijk *te kittelen.*

Ja, om de zin en beduyding van gemelde Konsttafereelen *begrypelijker te maaken, hebben wy telkens een Beschryvinge en Verklaaringe der* Cyfergetallen *voor af laaten gaan, die (wat de netheid en naukeurigheid aangaat) van die gemeenlijk onder die* Printen *zijn geplaatst geweldig verschillen.*

Aangaande nu 't oordeel over deeze Byschriften, *indien gy, ô mijn ongeveinsde* Vrienden, *en gunstige* Beminnaars, *in deeze vaarsen de vereischte hoedanigheden niet speuren kond, die gy misschien in myn voorige wel hebt aangemerkt, staat toe dat ik my met de gegeevene reeden van den rampzaaligen* Ovidius (Ponto 4 L. 2 eleg.) *ontschuldig:*

Scilicet ut limus venas excæcat in undis,
    Læsaque suppresso fonte resistit aqua,
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum,
    Et carmen venâ pauperiore fluit.

Rampen en ongevallen verstoppen den dichtader, even als slijk en modder de monden der rievieren toeslymd.

Terwijl ik de schreeuwers, bedillers, en berispers, ja zelf mijn jaloersche schijnvrienden, met de beleefde vraag van Horatius (1 *lib.* 3 *Sermon.*) *tegen ga:*

Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quam aut aquila aut serpens *Epidaurius*?

Nademaal gy uw eigene dwaalingen en misslagen met gebreklijke oogen beschouwd, waarom doorziet ge toch die van uw vrienden met de oogen van een slang of adelaar?

Waar mede ik mijn voorbericht eindige, om met geen wijdloopigheid de graagte der nieuwsgierigen op te houden, noch mijn schryflust van andere beezigheden af te trekken.

Amsteldam,
den 1 July, 1689.

Lud. Smids, M. D.
Groninganus.

RE-

REGISTER

der aanmerkelijkste zaaken buyten de historie van de Overtogt.

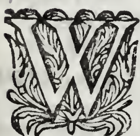
ORANJES

ORANJES OVERTOGT Naar ENGELAND

EERSTE TAFEREEL.

Zinnebeeld van het klaagend *Engeland* voor Zijn Koninglijke Hoogheid, de Heer Prins van *Oranje*.

BESCHRYVINGE.

Ord aan de eene zijde vertoond (1) Zijn Koninglijke Hoogheid; *omringd van de Heeren, de* (2) *Maarschalk* Scomberg, *de* (4) *Kamerheer* van Benting, *de* (5) *Milord* Maklesfield, *de* (6) *Lieut. Admiraal Generaal* Herbert, *en de* (7) *Milord* Cornbury; *swaajende boven zijn hoofd de groote Veldstaander, voerende de wapenen van Britanjen en Oranjen; en deeze letteren boven:* Pro Liberty and Protestants Religion, Voor de Vrijheid en der Protestanten Godsdienst; *onder:* Je main tien dray: Ik zal er de hand aan houden.

Aan de andere zijde (11) Britanjen, *gevolgd van den* (14) Adel, *de* (15) Biscoppen, *de* (16) Bur-

gers, *en de* (17) Boeren *van het rijk; zy ligt op haar eene knie; dragende de keiserlijke kroon op het hoofd; houdende de* (13) *boeyen en kluisters der* Slaverny *in de eene, het* (10) *beeld van* Haar Hoogheid, de Prinses van Oranjen, *in de andere hand, en* (12) 's Lands Kerkboek *op haar schoot; zijnde haar kleederen met* Engelsche *Roosen en* Schotsche *Distelbloemen bestrooid.*

Voorts, ontrent Zijn Hoogheid, *de* (3) Magt van het vereenigd Nederland, *gelijk een Amazoon gewapend; haar* (20) *ruiterbenden en voetknechten hem aanbiedende, en dezelve op* (21) *haar Scheepsvloot verdeelende, om (zo noodig) gewapenderhand het onderdrukte* Britanjen *te herstellen: terwijl de* (9) Moordlust *en* Geweetensdwang *onder de voeten ligt, de* (18) Zon *der* Vryheid *doorbroekt, en de* (19) Kroonen *zich aan den hemel weder doen zien.*

DE braave *Oranje Vorst* beloofd hier onderstand,
Door zijn banierschrift, aan het klagend *Engeland*,
Verzeld van meerdere en van mindere onderdaanen,
Die, met hun zuchten en afbiggelende traanen,
Betuygen hoe zy zijn getaisterd van't *Geweld*.
Zy knield bedroefd, verbaaft, verleegen, en ontsteld;
Het boek, de schildery, en kluisters, helpen smeeken:
Het kerkboek, daar de *Dwang* de zegels af wil breeken,
Na zy de blad'ren heeft geschonden en gescheurd;
Die lieve schildery, die (op haar wijze) ook treurd,
Om dat *Maria* veel te smaadlijk wierd verschooven
Van die haar dreigden 't recht tot kroon en staf te ontrooven;
De keetens eindelijk van de onverzoenbre *Moord*

In

In d'hel gesmeed. Maar zacht! uw klaagen is verhoord;
Ei, wisch de traanen af, en droog uw natte kaaken;
Ik zie, ik zie de *Maagd van Neêrland* u genaaken
(O quijnend *Engeland*! verslagene Vorstin!)
Gelijk een dapp're en onverwinb're krijgsheldin;
En, met haar komst, de mist van uw gevaar verdwijnen,
De zon van uw geluk met schooner straalen schijnen,
Geweld, en *Dwang*, en *Moord*, vertreeden met de voet.
Zy werfd; zy wapend; zy vergaêrd, in allen spoed,
Haar magt; beveeld dien aan het wijs beleid der *Grooten*;
En zet de ruitery en 't voetvolk op de vlooten.
Rijs op; zie *Willem* word van zee en lucht bemind:
Die drukt zijn golven neêr, en deeze boeid de wind;
Moet d'hemel klaarder hem zijn liefde en gunst doen blijken!
Daar, dit gezicht beduid de krooning in drie rijken!

Oranje Vorst] *Oranjen* is een van de beste steeden, in Vrankrijk, tusschen *Lions* en *Marseille*; wegens de aloude overblijfzelen van Roomsche Zegeboogen, Schouwplaatzen, Waterleidingen, enz. wel bekend: een *Prinsdom* waar onder van ouds meer dan 50 steeden en bemuirde plaatzen behoorden; ja zelf is het (alzo *Willem*, bygenaamd *met den Hoorn*, het in't jaar 793, van de Sarazeenen won) het oudste souverain *Prinsdom* van *Europe*: wiens *Prinsen* het recht hebben van zich Prinsen te doen kroonen; behalven dat hen ook (wegens *Prins Willem van Beaux* de VII, binnen *Mentz* in den jaare 1214 gekroond) erflijk toekomt de koninglijke kroon van *Arles*.

Dit *Prinsdom* is tot verscheidene stammen overgegaan; als van *Willem met den Hoorn* tot die van *Beaux*; van deeze tot die van *Chalon*; van welke het op die van *Nassou* gekoomen is.

Het geslacht van *Nassou* (afgereekend van 't jaar 682 tot aan *Otho*, in't jaar 972 overleeden, en van hem tot *Henrik*, bygenaamd

den *Ryken*, Graaf van *Naßou*) noemdmen met recht het oudste en edelste van geheel *Duitsland*; aangezien het strijd, wegens oudheid, roem en waardigheid, met alle andere stammen zelf van geheel *Christenryk*: zijnde ook door huwelijken vermengd by naar met alle de souveraine huizen van *Europe*.

Word in 7 takken verdeeld, als 1. *Dillenburg*; 2. *Gelderland en Zutfen*; 3. *Weisbaden en Idstein*; 4. *Zarbruggen*; 5. *Weilburg*; 6. *Bilstein*; en 7. *Oranje*; welke wy (om kort te zijn) niet verder zullen beschrijven; alleenlijk in het voorbygaan aanroerende dat, uit de derde tak, de Roomsche Keiser *Adolph*, en des Roomschen Keisers *Rudolph van Habsburgs* vrouw *Machteld*, gesprooten zijn.

Voots is in de *Nassousche* geslachtboom, het hoofd van de zevende tak; *Willem*, vader van onzen *Staat*, oudste zoon van *Willem*, Graaf van *Naßou*, en *Juliane*, Gravin van Stolberg, navolger van *René van Chalon* (wiens vaders broêrs zoon hy was) gebooren in het jaar 1533; getrouwd, in het jaar 1550, 1. met *Anna van Egmond*; in het jaar 1561, 2. met *Anna van Saxen*; 3. in het jaar 1575, met *Charlotte van Bourbon*, uit het Koninglijke bloed van Vrankrijk; en 4. in het jaar 1583, met *Louyse Koligny*, dochter van den Admiraal van Vrankrijk, in de Parijsche moord elendig omgebragt. Zijn heerlijke daaden in het stichten van den Staat, en het verdedigen van haar tegens het gewe'd des Hertogs van Alba, en des Konings van Spanjen, vind men allezins in de jaarboeken onzes Lands: had veel broeders en zusters, wiens naamen wy ook, om gemelde redenen, niet aanraaken; en wierd, in het jaar 1584, het 54 zijnes ouderdoms verraderlijk, door eenen Balthazar Geerards, binnen Delft, tot groot nadeel van den *Staat*, doorschooten.

Voorts teelde hy, by *Anna van Egmond*, *Filips*; getrouwd, in het jaar 1606, met *Eleonora van Bourbon*, dochter des Prinses van Kondé, eerste prins van't koninglijk bloed: en *Maria*, gehuwd aan de Graaf van Hohenlo en Langenberg: weder by *Anna van Saxen* 1. *Mauritz*, in het jaar 1566, tot Breda gestorven; 2. *Anna* gehuwd aan *Willem Lodewijk*, Gouverneur van Friesland, Groningen en Omlanden; 3. *Amelia*, gehuwd aan de prins van Portugaal, Don *Emanuel*: en 4.

Mauritz, gebooren 1567; in de plaatz van de Graaf van Lycester, Gouverneur generaal der Vereenigde Nederlanden; zijn overwinningen en zegepraalen zijn by onze Schrijvers aangeteekend; in de tijd van 18 jaaren nam hy 28 vaste steeden in; ontzette 3 van de vyand belegerd; sloeg 2 veldslagen, &c. Na de vrijheid van deezen *Staat*, door zijn vader gesticht, bevestigd te hebben, stierf hy in het jaar 1625, in den Haag, het 58 zijnes ouderdoms: was nooit getrouwd; teelde evenwel een zoon by een Brabandsche Jouffrouw.

Noch

Noch kreeg gemelde *Willem* by *Charlotte van Bourbon*, 1. *Louyse Juliane*, gehuwd aan den Keur Paltz, *Frederik de IV*; 2. *Isabelle*, ;ehuwd aan *Henrik*, Markgraaf van Turenne; 3. *Katharina Belgica*, ;ehuwd aan de Graaf van Hanauw en Mintzenberg; 4. *Flandrina*, ie in Frankrijk in een Klooster ging; 5. *Charlotte Brabantine*, gerouwd aan de Hertog de la Trimouille; 6. *Amelia Secunda*, die onetrouwd bleef.

By *Louyse Koligny* ten laatsten *Frederik Hendrik*, gebooren n het jaar 1584, en in het jaar 1625 getrouwd met de wijze deugd:ame en godvruchtige Prinses, *Amelia*, Gravin van Solms; olgde zijn broeder *Mauritz* in het Veldheerschap der Vereenigde Nederlanden, en het Stadhouderschap over Holland, Zeeland, en Vest Friesland; door zijn wijsheid en dapperheid is de Koning van panjen afgemat, en tot een eeuwige vrede gedwongen; overleed in et jaar 1647, het 63 zijnes ouderdoms: had een zoon en 4dochers by *Amelia*, als

Louyse, gehuwd aan *Willem Frederik*, Keurvorst van Brandenurg: *Henriette Amelie*, gehuwd aan den Hertog van Simmeren: *Albertina Agnes*, gehuwd aan *Willem Frederik*, Graaf van Nassau, n Gouverneur van Friesland, Groningen en Omlanden: *Maria*, ehuwd aan *Johan Georg*, Vorst van Anhald: en

Willem, gebooren in het jaar 1626, tot de hooge Ampten van ezen *Staat* gehuldigd in het jaar 1648; getrouwd, in het jaar 641, binnen Londen, met de Princesse Roiale, *Maria*, oudste dochr van *Karel de I* Koning van Groot Brittannien; quam in vreenstijd aan de regeering; doch ontmoete, door tweedracht en verarringen in den Staat, verscheide moeielijkheden; en wierd in et beste zijnes levens, in het jaar 1650, onvoorziens uit de wereld erukt, nalaatende de Princesse Roiale ten uitersten zwanger; die, t onze onuitspreekelijke vreugd, acht dagen na de dood haares ans, den 14 Novemb. sijnde zondag, des avonds te 7 uiren, een jon-Prins baarde, te weeten

Willem Henrik, tot Kapitein Generaal over alle de Militie van den *aat* aangenoomen in het jaar 1672; in het zelve jaar, gemaakt adhouder van Holland, Zeeland, en West-Friesland: en in alle oge bedieningen zijner voorouderen hersteld; die by den Staat m naderhand erflijk zijn opgedraagen: Zijn braave krijgsbedrijn, in verscheidene tochten, zijn de waereld bekend; die zich den ook verwonderd over zijn Godvruchtigheid, dapperheid, en isheid, waar mede hy de opdragt der kroon en rijkstaf van Groot ttannien verdiend en verkregen heeft.

Het Kerkboek] De koning *Jacob de II* is (noch Hertog van *Jork* zijnde) in het jaar 1680, den 12 Novemb. door een *Parlements* besluit, ten eenemaal van het recht tot de kroon versteeken; als zijnde *Roomsgezind*, derhalven te zijner tijd een bequaam werktuyg om der *Protestanten Godsdienst* te hinderen, en in haar rust te verstooren: doch in zijn broeder *Karels* plaats Koning verklaard, en op *S. Joris* dag, den 3 May 1685, gekroond zynde, heeft hy laaten blijken dat deeze bekommerlijke gedachte wel gegrondvest was: aangezien hy dadelijk ten eenemaal tot de *Roomsgezinden* helde, dezelve, tegens zo strenge wetten, in *Engeland* lokkende, haar in amp en en waardigheden stellende, openbaar hunne kerkendienst toelaatende, en in tegendeel de *Protestanten* uit de bedieningen zettende, of hen tot de *Roomgezindheid* overhaalende: met een woord, deeze Roomsche kerk (om zo, gelijk als langs trappen, zyn oogwit allenskens te beklimmen) eerst verdraagzaam, daar na gewoonlijk, vervolgens krachtig maakende.

Geschonden] Na het buskruidsverraad, in het jaar 1605, zo tydig en gelukkig ondekt, heeft *Jakob de I* de zo genoemde *Pœnale* wetten tot verzekering van der *Protestanten Godsdienst*, en uitroeyinge der *Roomgezinden*, tegen den Staat van *Engeland* geduurig zaamenspannende, ingesteld; door welke de *Roomsche Priesters* en *Jesuiten* in het rijk koomende, aan hoog verraad schuldig wierden gemaakt: maar den *Test*, of plechtelijken Eed, noch veel ouder zynde, verbond allerhande lieden van Bedieningen aan der *Protestanten Godsdienst*, alle verandering ontrent haar belettende en uitsluitende: doch deeze *Test* en gemelde *Pœnale* wetten zyn geheelijk vernietigd en afgeschaft, met alle soorten van priesters en monniken in het rijk te roepen, en de *Nonconformisten* (niet afhangende van de *Protestantsche kerk*) van den Test te ontschuldigen.

Maria] Met de verzierde geboorte van *James Francis Eduard*, gewaande Prins van *Walles*, is zy, gelijkook haar zuster *Anna* de Princesse van *Deenmarken*, van de kroon versteeken: beide evenwel de naaste erfgenaamen, en by een *Protestantsche* vrouw, de dochter van de Rijkskancelier *Eduard Hyde*, geteeld: doch zie hier af beneden.

Krijgsheldin] Als een *Pallas*, of (gelijk gezegt is) een *Amazoone* gewaapend: zie *Romen* dus afgebeeld, op de kopere medalien van de keizer *Nero*, en beschreven in het Eerdicht van *Claudianus*, op den Burgemeester *Olybrius*, in deezer voegen:

Assilit, innuptæ ritus imitata Minervæ,
Dextrum nuda latus, niveos exserta lacertos,

An-

Audacem retegit mammam, laxumque coërcens
Gemma sinum.

Zy springt toe, gekleed gelijk een Pallas, *met de rechter schouder naakt en de borst ontbloot, zijnde haar kleederen met gesteenten opgeknoopt.*

In allen spoed] De Heer *Iac. Perizonius*, een uitsteekend Voorleezer in de Hooge school tot *Franiker*, merkt, in zijn doorgeleerde Lofreden, meede de spoedigheid deezer uitrusting aan, en steld met èen *Nederlands* wakkerheid boven die van de *Roomsche* veldheer *Scipio Afrikanus*, binnen 40 dagen, 30 groote scheepen toestellende: of ook boven die van de *Romeinen*, ten tyde van de Burgemeester *Duilius*, hunne scheepsvloot zo schielijk in zee brengende, dat die niet allenskens getimmerd, maar in een ogenblijk verschept en veranderd scheen te zyn. Ziet *Florus*, en andere *Roomsche* schryvers.

Boeid de wind] Tweemaal is *Zyn Hoogheid* met de vloot t'zeil gegaan, eerst den 1 Novemb. als wanneer hy, door onweer en een harde Zuide wind, weder te rug gedreeven wierd; en weder den 11 van de zelfde maand, met de namiddaagsvloed: gemelde Voorleezer teekend geleerdelijk aan dat *Willem de I* bygenaamd de *Verwinnaar*, met zijn scheepsmacht naar *Engeland*, (hoewel met een ander oogmerk) oversteekende, mede eenigen tyd door swaare tegenwinden was opgehouden.

Dit gezicht] Als in het jaar 1665, den 7 Mey, uit de naam van *Zyn Hoogheid* de Heer van *Zuilichem*, *Const. Huigens*, den eed van getrouwigheid, (aangaande 't bezit van het Prinsdom) van alle de inwoonders van de stad *Oranje* afnam; zo verscheen een heldere kroon boven de stoel van Staat, staande op een toneel, in de opene lucht, voor de Roomsche schouwplaats opgerecht; alwaar de huldinge geschiede, volgens de verklaaringen en getuigenissen van die dezelve gezien hebben; te vinden by *Leeuwe van Aitzema*, in het tweede stuk van het eerste deel.

Op dit aanmerkelijk voorval hebbenwe onlangs volgend gedicht geschreeven:

Wat heeftmen al gespeld, voorzegt, en uitgekreeten,
Toen onder 't hulden van de Prins, *by klaaren dag,*
Men, in de lucht een kroon van held're straalen zag:
Een heerlijk voorspook; maar te duister om te weeten.

Docht

Docht toen wel jemand op de kroon van 't grootsch Britanje,
Die nu zo straalrijk op het hoofd van Willem *staat?*
Die Willem, *in zijn jeugd, het wit van nyd en haat?*
Die Willem, *Vorst en Prins van* Arles *en* Oranje?

Geenzins; doch nu durf ik niet twijflen, of die kroon
Is hem, op sulk een wijs, van d' hemel aangeboôn.

Maar het gaat alle verwondering te boven, dat weder boven *Oranje* in't voorleden jaar 1688, in de zelfde maand van Mei, op den zelfden dag, een lichtende kroon (doch van een roode rand omvat) is gezien.

Diergelijken kroon vertoonde zich in de lucht boven de stad *Romen*, toen de jonge *Octavius* (naderhand de keiser *Augustus*) allereerst binnen deselve reed, gelijk dat *Seneca*, in zijn Natuirkundige vraagen, 1 lib. 2 c. en *Paterculus*, 2 lib. 59 c. dus verhaald: *Cui adventanti* Romam *immanis amicorum occurrit frequentia; & cum intraret urbem*, Solis orbis *super caput ejus curvatus æqualiter, rotundatusque in colorem arcus, veluti* coronam *tanti mox viri capiti imponens, conspectus est*: *Als hy* Romen *naderde ontmoete hem een onnoemelijk getal vrienden, en begunstigers; en, terwyl hy binnen ging, zo trok de* Son *een ronde* boog *boven zijn hoofd, als of ze dien aanzienlyken oorlogsman een* kroon *op wilde zetten.*

Misschien beide van de hoedanigheid en aart, als zich, in het jaar 1629 in de Maart, boven *Romen* heeft doen zien, afgebeeld by *Cartesius* (handelende van de *Parellelen* in *Dioptric.*) en ik zelve, in het jaar 1681, den 13 April, boven *Groningen* heb aangeschouwd, gelijk in het Hollands Jaarregister, of de *Collectanea Medico Physica* van de Heer *Steph. Blankaart* (8 Cent. 82, Aanmerk.) is aangeteekend.

TWEE-

TWEEDE TAFEREEL.

Gedenkwaardige veranderingen, in *Engeland*, onder de regëering van *Jakob de II*, van het jaar 1685 tot 1689 voorgevallen.

BESCHRYVINGE
der derthien perken van dit tafereel.

I.

Hooge en laage Staatspersoonen *worden met de koord geworgd, met het staal doorstooten, en met de bijl onthalst; terwijl het vuir steden en dorpen vernield.*

II.

Men brengt de 7 voornaamste Bisscoppen, *te water, in het aanzien van geheele stad, gevankelijk na den* Tour.

III.

De Koningin ligt in het kraambed; en pater Edmund Peters *vertoond aan het hofgezin de jonge Prins van* Walles, *terwijl jeder toeschiet, om de gewyde luyeren te kussen.*

IV.

Zyn Koninglijke Hoogheid *neemt, op het hoofd van* Hellevoetsluis, *zijn afscheid van den Staat, gereed om met de vloot naar* Engeland *te gaan.*

A.

De zeilende vloot, naar de regelen der Zeekrygskunde verdeeld, word van de hemelsche teekenen (de Wolkpilaar *en de* Vuirvlamme) *geleid, en van de gunstige winden voortgedreeven.*

V.

Z. K. H. roeid aan land, daar hem de Visschers en Zeeluyden verwellekoomen; springende die blyde menschen in het water om hem de handen te kußen.

V I.

Word voor Z.K. H. een slaapplaats bereid in de woning van een gering visscher.

V I I.

De Grooten van Engeland ontfangen Z.K.H. terwijl het krygsvolk word ontscheept.

V I I I.

Word vertoond, met wat teekenen van vreugde, Z.K. H. in de Steden word gehaald. Eindelijk ziet men in de 4 hoeken van het tafereel afgebeeld,

B.

Daar Jakob *de woedende optocht tegen de* Protestanten *aanvangt;*

C.

Daar men hem een ader opend, om 't overval van het bloeden tegen te gaan;

D.

Daar hy slaapverwekkende sappen gebruikt, om een weinig rust in zijn bekommernissen te genieten; en

E.

Daar hy, met de zijne, de vlucht aanneemd.

Wat

WAt hoordmen wonderen, in ſulk een korten tijd,
Van *Engeland*! dan hoe haar vryheid ſchipbreuk lijd
Op *Jorkſche* klippen; dan hoe deeze word gered,
En, van de *Oranjevorſt*, op 't onverzienſte ontzet.

Het luſt ons alles eens te aanſchouwen: deeze plaat
En ſchoone teekening ſtrekke een tooneel van *Staat*,
Zo cierlijk afgedeeld, en weêrgaloos gemaald
Op koper, (na de konſt beſtreeken) met uw naald
De Hooge, alom vermaard en nergens onbekend.

1. Hier word *Britanjes* nood vertoond, en 's rijks elend.
De ontmenſchte wreedheid vuld, met bloed, haar holle balg,
Verdoemd de onnozelen, verwijſtſe tot de galg,
En blaakerd en vermoord met toorts, en ſtrop en ſwaard.
Noch edelman, helaas, noch burger word geſpaard!

2. Het geeſtlijk *Zevental*, dat *Jakob* ſtond in 't licht
Van ongehoorzaamheid argliſtelijk betigt,
Word, met dit roeiſchip na den *Tour* gevoerd. ô ſlot!
Met èen ſtap treedme van uw kerker op 't ſchavot.

3. 't Gewelt ſoekt by de Liſt haar heul, daar zy ze ook vind,
De Koningin verloſt, zeer ſchielijk van een kind,
Dat de erfgenaamen van't geboorte recht beroofd;
En aan de *Roomſche* ſtoel een ſteunpilaar beloofd;
Maar ook zijn ouders in een poel van rampen ſtoot.

4. *Oranje* ſcheid om, met de *Nederlandſche* vloot,

In

In zee te ſteeken, en te landen by de *Brit*,
Die vaſt den hemel om verloſſing ſmeekt en bid.

a. De ſcheepsvloot drijft in zee; de *Wolk* en't *Vuir* gaan voor,
De winden volgen, als lijfknechten, op het ſpoor.

5. Maar, wat een blijdſchap! wat een juijching aan de ſtrand!
Des Veldheers boot genaakt: ei ziet, aan alle kant,
Het volk toeſchieten, en zich werpen in de vloed!
Zo ſtelt een yder zijn geluk in de eerſte groet.

6. De nacht, die *Willem* in zijn heilſaame optocht ſtut,
Bereid zijn ſlaapplaats in een ſchaam'le viſſchers hut.

7. Het manſchap word ontſcheept, verwelkomd en geſpijſt;
De Veldheer van de Lords ontfangen: elk bewijſt
Zyn liefde en dankbaarheid: waar hy zich wend of keerd
De ſteedling haald hem in, terwijl hy niemand deerd.

8. Maar zie, wat *Jakob* doet als deeze in *Londen* rijd:
(b) Hy ſtampvoet en hy raaſt van ongeduld en ſpijt:
(c) 't Bloed kookt in de aders, en het ſpringt ten neusgat uit:
(d) De ſlaap begeeft hem; hier helpt wortel, ſap noch kruid:
(e) En eindlijk vlucht de Vorſt, en ruymd *Britanjes* troon,
En laat het *Parlement* de ſcepter, en de kroon.

Zie

Van Augustus
37 pag:

Van Agrippa
36 pag:

Van Traianus
24 pag

Van Antonin: Pius
13 pag.

Van Antonin. Pius
13 pag.

Van Julia Domna
68 pag

Zie daar den inhoud van het deftig tafereel!
Noch blijf ik onvoldaan: ei wil eens jeder deel,
De *Uitrusting*, de *Overtocht*, de *Landing* van de vloot,
De *Vlucht*, en *Krooning* ons vertoonen in het groot,
O konstige *Romein*! daar is geen rijker stof
Voor etznaald en pinceel, als Koning *Willems* lof.

Iorksche klippen] Het land van *Iork*, *Iorkschier* gemeenlijk genoemd, is de grootste van alle *Engelsche* landschappen, toonende noch veel overblijfzelen van oude *Romeinsche* werken: hebbende aan zyn zuidkant de vermaarde waterplas de *Humber*, waar in bykans alle rievieren, die dit land doorloopen, als in een verzaamelplaats zich uitgieten: de vernaamste haarer steden is *Iork* (de tweede van *Engeland*) een *Romeinsche colonie*, of volk-planting; alwaar de keizer *Septim. Severus* een aanzienlijk paleis (waar in hy ook gestorven is) heeft gehad.

Was wel eer een Graafschap, doch wierd, onder *Richard de II* een Hertogdom: bekend door de bloedige oorloogen tusschen de Huizen *Lankaster* en *Iork*, of de *Witte* en *Roode Roos*: welke allenskens op *Karel de I* gekoomen is, die, voor zyn treurig ongeval, aan zyn tweede zoon (deezen tegenwoordigen *Iakob*) het heeft vereerd.

Bestreeken) Met zeekere zo genaamde grond, van *Asphaltum, mastik*, en was, gemaakt: ziet het boekje van den beroemden Franschen etzer *A. Bossè*.

Britanje] Dit eiland is eerst *Albion*, naderhand *Britanje*, en eindelijk *Engeland*, geheeten:

Albion; wegens het krytachtig aardrijk van dat landschap, en de witte blinkende rotzen, waar mede zy is omringd; welke men ziet afgebeeld op de medalien der keiseren *Antoninus, Pius*, en *Severus*: daar *Britanje*, in het gewaad van een strydbaare vrouw boven op zit: alwaarom ook de oude *Britannische* dichters het *Inis wen*, of het *witte eiland* noemen: anders word haar ook de naam van *Insula Cærula*, het *blaeuw* of *blauwachtig eiland* gegeven, om dat het met den oceaan is omringd: en hier op schijnt *Claudianus*, 2 lib. Laud. *Stilichonis*, 247 vers. te zien:

Inde Caledonio *velata* Britannia *monstro*,
Ferro picta genas, cujus vestigia verrit
Cærulus, oceanique æstum mentitur amictus.

Toen

Toen verscheen Britanje, *met het vel van een* Caledonisch *bosch-gedrocht omgord; hebbende haar aangezicht met litteekenen geschilderd; haar voeten wierden van de blauwe zee bespoeld, wiens verv zy ook op haar kleederen vertoonde.*

Britannia; van de *Britoenen* of *Duitsche Franken*, die, aan den uitloop des *Rhyns* in het *Batavische Friesland*, gewoond hebbende, dit eiland aandeeden en beheerden.

Engeland; van een oud *Saxisch* landschap, geheeten *Angel*, tusschen *Iutland* en *Holstein* in het Koningrijk van *Deenmarken*, niet verre van de stad *Flensburg*, gelegen: en deeze naam heeft zy eerst 400 jaar na des *Heeren* geboorte ontfangen; als wanneer de *Engelen* (*Duitschers* en, zo gezegt is, *Saxen* van oorsprong) dit landschap over zee bezochten en overwonnen. Ziet de *Britannia* van *Wilh. Cambdenus*, en de *Batavia* van *Sim. van Leeuwen.*

Noch edelman] Ziet de werken van de schryvers deezer tyd.

Zeevental] Teweeten, *Willem* Lord, Artsbiscop van *Kantelberg*; *Iohan* Lord, biscop van *Chichester*; *Willem* Lord, van *St. Asaph*; *Franciscus* Lord, van *Ey*; *Thomas* Lord, van *Bath* en *Wel*; *Thomas* Lord, van *Peterborouw*; en *Ionathan* Lord, van *Bristol*.

Ongehoorzaamheid] Willende de gemeente niet voorleezen de *Proclamatie* aangaande de vrijheid van 't geweeten; derhalven schuldig aan *Misdemeanour*: ziet hun request, aan den Koning in *Witehal* overgeleverd, by de schryvers.

Roeischip] Zy zyn den 18 Juny des jaars 1688 te recht gesteld, en daar op, in het gezicht van geheel *Londen*, te waater, in de bark van den Artsbiscop, waar meede zy gekoomen waaren, naar de gevangenis gezonden: volgende hen een groot getal booten vol menschen, die een groot mededoogen met hunne ongeluk betoonden: terwijl ook de zoldaaten, die voor de poort van den *Tour* waaren gesteld, die groote staatsperzoonen, met alle eer en ontzag, bejegenden.

Tour] Binnen *Londen* (een zeer oude stad, by *Tacitus*, en wel by *Ammianus*, 27 b. 7 c. en 28 b. 7 c. met de bynaam van *Augusta* bekend) hebben wel eer twee *Romeinsche* burgen gestaan daar de muiren (van *Konstantinus de Groote* gesticht) wederzijds aan de rievier eindigen: Uit de overblyfzelen van het eene, (dat des stads westzyde beschermde) is een groot deel van *St. Paulus*

ge

kerk getimmerd : het ander is noch in weezen, gemeenlijk den *Tour*, of den *Tooren* van *Londen* genoemd : een deftige ſterkte, met hooge toorens verſierd, en geweldige muiren omringd.

Schavot] Men vreeſde en geloofde toen, dat de Koning deeze mannen ter dood zou brengen, en van die ſchadelijke hinderpaalen in zyn aanſlagen, zich bevryen : doch hy heeftze evenwel, den 25 van dezelve maand, weder ontſlaagen: na dat zy, op een ſwaare geldſtraf zich hadden verbonden ten allen tyden, voor het hof van des Konings bank, te zullen verſchijnen.

Koningin] *Maria Beatrix*, zuſter van *Alfonſus* IV *de Eſte*, Hertog van *Modena*, en den Kardinaal *N. de Eſte*.

Verloſt] De *Proteſtanten* alom, in het rijk, uit hun amptengezet en onderdrukt, en de *Roomsgezinde* ten top verheven zynde, ontbrak het aan een erfgenaam die de laatſte kon beſchermen, en in de voortplanting hunner gezindheid de hand bieden : dus veinſt men de Koningin (anders onbequaam geoordeeld om een levendig kind voort te brengen) beſwangerd te zijn, en daar wierd luidkeels uitgeroepen dat ook een geboorene dochter de Prinſeſſen *Maria* en *Anna* (ſlechts van een Hartog van *Iork* zynde voortgekoomen) van haar kroonrecht zou berooven.

Zy heeft dan, na 8 maanden en 4 dagen, een jonge Prins gebaard; doch en het zeldzaam grootgaan, en het wonderliker verloſſen word, van alle onderzoekers der waarheid, geoordeeld een konſteloos verdichtzel te zyn; ruſtende haar nauwkeurig oordeel op volgende aanmerkingen:

1. De gemeene teekenen van ſwangerheid zyn by de Koningin niet geweeſt : welke die zyn, weeten de ervaarene.

2. Zy heeft nooit beweging in haar liechaam gehad; ten minſten niemand durft verklaaren de eer van die te voelen gehad te hebben : het had in allen gevalle 't Rijk voldaan, dat met recht jaloers was.

3. Zy heeft zich in de maanden haares ſwangerheids, tegen gewoonte, buiten haar kamer, in een heimelijk vertrek, verſchoond en van lijnwaad veranderd.

4. De plaats alwaar de verloſſing zou geſchieden, is tot het uiterſte onzeeker gebleeven; wordende nu *Richmond*, dan *VVindzor*, en dan *Hamtonkourt* genoemd; mogelijk om geen *Proteſtantſch* erfgenaam of adelijk perſoon tyd te geven om zich te bereiden, en tot het opwachten gereed te houden.

5. Te-

5. Tegens de tyd van verlossing, wierd de Prinses *Anna*, om quansuis de wateren van het bad te gebruiken, 80 mijlen van der hand gezonden.

6. De Koningin beval, 4 daagen te vooren, op een sprong, tot *S. James*, de plaats tot de kraam te vervaardigen.

7. Zy kreeg het elders geboorene kind, 's morgens tusschen 9 en 10 uiren, op sondag; als wanneer de meeste *Protestantsche* mevrouwen in de kerk waaren.

8. Doch buiten de vereischte tegenwoordigheid der Prinsen van den bloede, der voornaame voorstanders van de *Engelsche Godsdienst*, der edele en hooge beampten, en der gezanten van de buitenlansche Koningrijken en Staaten.

9. En in een kamer: hebbende, tegens de wetten, een geheime deur, oopen gaande in een ander vertrek; en een leuninge rontsom het ledekant, daar niemand binnen mogt koomen.

10. In een versierde baarensnood en gemaakte vlaagen leggende op het ledekant, (de ongemakkelijkste manier van verlossen) wiens gordijnen rondsom waaren toegeschooven.

11 Daarom was ook de vroetmoêr in het donker beezig, onder de deekens, het kind afhaalende, de streng by den tast af bindende, en (zonder te zien) doorsnijdende; daar andere vroedvrouwen wel haar beide oogen by van nooden hebben.

12. Niemand heeft het kind in de groote bedkamer gezien; maar wel iets bedekt, en met doeken omwonden, dat de vroetmoêr uit het bed een andere mevrouw toereikte: evenwel lag het kind al op het bed, eer eenige Grooten wierden binnen geroepen.

13. Het kind quansuis op de waereld koomende, heeft (zo gemeenlijk gebeurd) niet gekreeten, misschien om dat het slapende op het bed was gebragt.

14. Men heeft, in de kleene kamer, eenige swartheid in't aangezicht van het kind gezien; welke verv doorgaans ontstaat of uit geledene fluipjes, of uit een moeielijke en langduirige verlossinge; het eerste hebben de geneesmeesters niet konnen merken; het tweede kan ontrent de Koningin niet gebeurd zyn, alzoo zy noch 8 ten uiren, aan het bevallen twijfelde; ontrent 9 wel te pas, en zonder eenig ongemak, te bed gingt, en quartier over 9 verloste.

15. Eindelijk, weet men niet wie des Koningins borsten (die men zeide melkrijk te weezen) uitgezoogen heeft; en op wat wijze dezelve zyn opgedroogd; en daarom is het de Princesse *Anna* wel qualijk afgenoomen, dat zy des Koningins boezem,

na

na de verlossing, verzocht te moogen voelen, en te bezichtigen.

Dit alles niet tegenstaande, is, door 43 getuijgen, de weezenheid der geboorte van den Prins van *Walles* met eede bevestigd; maar door wat slag van menschen?

1. Door huisgenooten, en loontrekkende hof bedienden: tegens alle Rechten.

2. Door *Roomsgezinde*, die geensins getuijgen konnen; eensdeels om der *Testen* wil, die een jeder in het rijk moet doen, eer hy eenig ampt van aanzien mag genieten; anderdeels dewijl deeze lieden alle *Protestanten* buiten de *H. Kerk* gebannene *Ketters* noemen; zynde gehouden hunne geboorene vyanden te zyn, en altoos te blyven.

Ook zyn de getuijgen voor geen onzydig gerecht; maar voor des Konings bank (hy zelf als rechter zittende) gehoord; noch van de aanleggers (des kroons erfgenaamen) op *contra interrogatoria*, na Rechte, verstaan.

Zeer schielijk] Ja zo dat geen mensch ter waereld het kind van de moeder heeft zien scheiden; en deeze gewigtige zaak alleen op het geloof van een omgekocht vroedwyf is gegrondvest.

Kind] Gebooren den 10 *Junii*, op een Sondagen morgen, zo gezegt is; en den 26 *Octob.* gedoopt, met de naam van *James Francis Eduard*.

Voorts gelijk de bestemde navolger des *Roomschen* Rijks *Princeps Juventutis* (Vorst des jeugds) *Cæsar*, *Nobilis Cæsar*, en *Cæsar Nobilissimus*; ziet de medalien van *Nero*, *Domitianus*, *Commodus*, *Caracalla*, &c. *Constantinus* vader en zoon, *Crispus*, *Maximianus*, &c. des *Griekschen Despota*; des *Franschen Dolfyn*; en des *Spaanschen Infant* wierd genoemd: zo is deeze by de *Engel Saxen* in haare taal *Etheling* (dat is, edelman) en in 't *Latyn Clyto* (dat is, treflijk) doch voortaan by de *Engelsche* de *Vorst* van *Walles* geheeten; zederd *Eduard de eerste*, zyn zoon *Eduard*, met de naam van *Prins* van *Walles*, tot de rijksvergaderingen geroepen heeft.

Scheid] Door eenige *Protestantsche Lords* (wiens naamen niet werden uitgedrukt) met het overgeeven van een geschrift, bevattende een verhaal van het onderdrukken des *Protestanschen* vryheid, en de byzonderheden ontrent de geboorte van de *Prins* van *Walles* voorgevallen, &c.) genodigd en verzocht.

Brit] De *Britannen* noemden al wat geverfd of geschilderd was, in de oude moedertaale, *Brith*; en hadden dus hun naam van de verven daarze hunne licchaamen meede bestreeken en schilderden: daarom noemd *Martialis* de *Britanni* 4 lib. 99, epigr. *picti*, en 11 lib. 54 epigr. *cœrulei*; na de blauwe verv, die zy gemeenlijk gebruikten, volgens de getuijgenis van *Cæsar*, *Mela*, *Plinius*, en *Solinus*.

Maar in de meeste naamen der oude *Britanners*, zalmen een beteekening van verven vinden, gelijk als in *Cogidunus*, *Argentocoxus*, en *Segonax*, het woord *Koch* of *Goch*, dat is, roode verv; in *Cogidunus*, *Togodunus*, *Mandubratius*, &c. *Du*, swart; in *Vellocatus*, *Carvillus*, *Swella*, &c. *Gwellew*, waterverv; in *Cunoglassis*, &c. *Glas*, hemelsblaeuw; in *Cunobelinus*, *Cassibelinus*, &c. *Belin*, geel: en zo voorts. Zie *Wilh. Cambdeens Britannia*.

By dit woord *Brit* hebben de oude *Grieken* dat van *Tania* gevoegd; beteekenende een *landschap*: gelijk mede klaarlijk is blijkende in de naamen *Mauretania*, het land der *Mooren*; *Lusitania*; het land van *Libers* zoon *Lusus*; *Aquitania*, het land aan het waater: en voorts in *Turditania*, *Bastitania*.

En alhoewel *Lucretius*, en *Cæsar*, (die de eerste der *Latynen* aan dit eiland gedenken) eenpaarig schrijven *Britannia*; zo leest evenwel de wydberoemde *Peirescius*, (zie *Gassendus* in zyn leeven) op zekere medalie van den keiser *Commodus*, BRITTANIA.

De scheepsvloot drijft] Den 11 *Novemb.* nieuwe stijl weder in zee gesteeken zynde, na dat de tegenwinden haar, den 1 van die maand, hadden te rug gedreeven.

Wolk en 't Vuir] Ziet op de goddelijke teekenen, die de *Israëliten*, by dage en by nachte, voorgingen; toen zy, om de onverdraaglijke slaverny van *Egypten* te ontvluchten, naar het *Roode meer* trokken: gelijk dat, in des 2 boeks 13 kap. van hunne leider *Moyses* is beschreeven:

Winden] Men zegt dat de Graaf *d'Avaux*, Fransche afgezant, op die tyd, deeze woorden zou gesprooken hebben: *Zie daar een groote onderneeminge, van hoedaanige geen schryvers melden, die de toekoomende groote stof zal geven: niets kan de Koning van* Groot Britanje *behouden als 4 uiren winds.* Hoe los dit gezegt is, men zou het evenwel op des Konings vlucht van *Doever* naar *Kalis* konnen passen.

Aan

Aan de ſtrand] *Zyn Hoogheid* kreeg op Saturdag, den 13 van die maand, des morgens, de hoofden van *Doever* en *Kalis*; des Sondaags het eiland *Wicht*; en vervolgens des maandags de hoek van *Goudſtart*, beooſten *Pleymouth*, in het gezicht; als wanneer de Ooſtewind naar het Noordweſten begon te draajen; doch tot zyn voordeel; alzoo hy toen het op de kuſten van *Torbay* aanzettede, en des namiddaags, tuſſchen twee en drie uiren, dicht aan het land, het anker gelukkelijk liet vallen.

In de vloed] Het was beweeglijk om te zien, hoe mannen en vrouwen, tot den middel toe, in het water liepen, om Z. K.H. (die zich aanſtonds met een ſloep aan land deė zetten) te verwellekoomen; hoe zy op hun knyen vielen, hem de handen kuſten, en zonder ophouden, *God bles you*, *God bles you*, toe riepen.

Hut] Het naeſtgeleegen dorp, *Brixkumlay*, daar Z. K. H. den 15 binnen trad, was zo gering en behoeftig, dat 'er nauwelijks een wooning was, daar hy zich te ruſt kon leggen; zynde derhalven genoodzaakt, die nacht, in een ſlecht viſſchers hutje, zich te behelpen.

Ontſcheept] Noch den zelfden avond, binnen de tyd van 5 uiren, 10000 man: doch (dewijl men aldaar wegens de quaade gelegenheid van het gebergte het leger niet kon neederſlaan) zo liet Z. K H. den 16. het gelande volk naar *Exceſter* trekken, en de ſcheepen zo met de ongelande als met geweer en voorraad volgen.

Steedling] Den 18, na de middag, quam Z. K. H. voor de ſtad *Exceſter* in *Denſchire*, aan de rievier *Iſca* of *Ex*, geleegen; daar hy, met een ongemeene blydſchap, onder het luiden der klokken, van de juychende burgers (gedurig *God bles you* roepende) wierd ingehaald, en in het huis van den Biſchop ontfangen; terwijl de zoldaaten, en in de ſtad, en in de omleggende dorpen, wierden nedergelegt. Hier liet hy, den 20, zynde Saterdag, in de groote kerk, door Doktor *Burnet*, de redenen van zyn *Overtocht* de gemeente voorleezen; 't geen een onbeſchryvelijke juyching in en buiten de kerk veroorzaakte.

Met diergelijke een overmaat van genoegen, is hy, den 14 Decemb. in de ſtad *Salisbury*, (het oude *Sorbiodunum* in *VVilſchire*) ingelaaten.

Londen] Den 28 Decemb. oude ſtijl, na de middag; koomende van *Sion* (het luſthuis van de Gravin Douariere van *Nordhum-*

humberland, alwaar hy 's nachts geslaapen had) van de Mareschalk van *Scomberg* verzeld, met een kalesse; en rydende dwars over het park van *S. James*; door een onnoemelijk van getal van menschen, die hem verwellekomden.

Bloed] Als, zo te water als te lande, niemand wilde vechten, hooge en laage bediende den Koning verlieten, en alle steden en sterkten aan Z. K. H. zich overgaven: wierd hy, zynde in het leger tot *VVarmunster*, bovenmaaten onsteld, en raakte swaarlijk aan het bloeden; 't geen door tweemaal een ader te openen nauwlijks wierd gestelpt; al waarom hy wierd gedwongen uit het leger na *Londen* te keeren, en voor zyn gezondheid te zorgen.

Aanmerkelijk is diergelijk ongeval, den Koning *Attila*, na de groote nederlaage, by *Chalon sur Marne*, in het jaar 454, overgekoomen; welke hem (volgens *Eusebius* in chronic.) de dood aangebragt heeft: hoewel *Paul. Diaconus* (de gestis *Longobardorum*) geloofd dat hy op zyn bruiloft met *Ildiko*, of *Mikoltha*, met de drank overladen, in den slaap verstikte aan een bloedige springvloed, gewoon hem (zedert de dood van zyn broeder *Bleda*, ten neusgat uit te wellen; alwaarom men, in den vertaalden *Attila* van *P. Cornelje*, van deeze plaag aldus spreekt:

Het bloed, dat daagelijks hem komt ten neuze uit vliën,
(Zints dat hy deeze Vorst vermoorde) doet ons zien
Dat zich den hemel vast bereid die moord te wreeken:
Ja, ieder dag vernieuwd daar van aan ons het teeken.

ja, in de *Maagden*, of *S. Ursel*, van *Vondel*, word het die Koning, quansuis by manier van voorzegginge, toegewenscht:

Die woedende tieran, zo wyd en zijd gevreest,
Sal, 's nachts in't bruiloftsbed, op't vrolikst van zijn feest,
Smoordronken van den wijn, en't bloed allengs gedronken,
(Daar zijn bestorve bruid hem reutlen hoord en ronken)
Haast braaken't godloos hart, en smooren in zijn bloed,
Dat tegens Christus *kerk en zijn altaaren woed.*

Vlucht] Na dat de Koningin, den 20 Decemb. des nachts ten 1 uir, uit *Londen* was gevlucht; zo is de Koning, den 21, met het krieken van den dag, in het gezelschap van den Ridder *Eduard Hells*, en een kamerdienaar, met een huirbark, mede (gelijk de Koningin) zijn weg na *Marigate* neemende, uit de stad geweeken.

DER-

DERDE TAFEREEL.

EERSTE DEEL.

Vertrek van Zyn Koninglijke Hoogheid uit Holland, den 11. Novemb.

BESCHRYVINGE

en verklaaringe der Cijfergetallen.

Word 3. N. *vertoond* Z. *K. H. nevens* Scomberg, Solms, Herbert, Benting, Schepers, Stirum, *&c. staande op het*

1, 2. *Eerste hoofd van* Hellevoetsluis, *naar de zijde van't* Oude Hoornze Veer; *en afscheid neemende van de aanzienlijkste Leeden des* Staats: *leggende aan de wal*

4. *De pink van* Z.K.H. *en, in zijn rang, dieper in zee*

5. *'t Schip van de Lt. Adm. Generaal* Herbert; *naar de zijde van 't* Goereesche *gat.*

6. De Arriergarde *der oorlogsscheepen, en*

7. *Haar Branders: noch dieper*

8. *Het* Middelcorps *van Fluiten, Pinassen, &c.*

9. *Pinken en kleen vaartuyg.*

10. Evertzen, *de rechtervleugel,*

11. Almonde, *de slinker vleugel gebiedende;*

12. *Het schip van* Z.K.H.

13. Avantguarde.

14. *Advysjachten.*

15. *Staande op de ſcheepen de vlag met het opſchrift:* PRO LIBERTATE ET RELIGIONE: JE MAINTIENDRAY.

Op de voorgrond is afgebeeld een ongemeen gewoel van kruyers, en ſleepers; die koffers, kiſten, wapenen en allerhande behoeftigheden, aanbrengen; van bloedverwanten, en halsvrienden, die van malkander affcheid neemen onder hervatte ſcheidronken, meenigvuldige omhelzingen, en verpoosde kuſſingen; terwijl het gemeene volk, met de hoeden te ſwaajen en om hoog te werpen, hunne genegenheid tot den vertrekkenden Veldheer betuygd.

WAar ben ik? midden in 't gedrang der oorlogsſcheepen
Voor 't *Hollandſche Aulis*, of de ſluis van *Hellevoet*?
Zie, zie dat tortſſen! zie dat kruyen, en dat ſleepen!
Die drokheid op het hoofd! dat ſwerven op de vloed!

Daar ſtaat den *Ammiraal*, omringd van amptenaaren,
Die hem, met ernſt, de ruſt beveelen van dit land:
Zyn yver wenſcht alreê te ſnyden door de baaren,
En zyn verlangend hert te treên op *Exmouths* ſtrand.

Hy gaat dan heene, en is gereed van land te ſteeken,
Helaas! ach! wie beſchrijft ons hertſeer na den eiſch?
De *Hooge*, uw etsnaald zal het ook aan kracht ontbreeken,
Gelijk mijn dichtpinſeel in 't ſchild'ren van de reis.

Maal,

Maal, maal omhelſingen, ſcheidronken, laatſte kuſſen
En traanen; 't is alleen gedoodverfd *Hollands* ſmert.
't Vertrek ontſteekt de liefde in plaats van uit te bluſſchen,
En zo verdubbeld het de droefheid in het hert.

Al juygd het volk, en volgd *Oranje* met haar wenſchen,
Al werpt het hoeden op, en mutſen, vol geneugt;
Men ziet een bangheid in het aanzicht van de menſchen;
Zijn tegenwoordigheid is oorzaak van die vreugd.

Ga Veldheer; doch, ſchoon wy de *Brit* geen hulp benyên,
En gaerne, met 's lands magt, hem byſtaan in den nood,
Denk echter, *beſte Vorſt*, wat uw beminnaars lyên,
Als gy dus van haar ſcheid, en afſteekt met de vloot.

Aulis] Een ſtad en zeehaven in *Bæotia*, een gedeelte van *Griekenland*; door de zaamenkomſt der *Grieken*, en de toeruſting hunner vloot, (waar mede zy de ſchoone *Helena*, de *Frygiaanſche* ſchaker *Paris*, zoon van de koning van *Trojen*, meenden weder af te haalen) aan de geheele waereld bekend: doch, al ten tijde van den ſchrijver *Pauſanias*, zo vervallen en uitgeſtorven, dat daar alleen zich eenige weinige ſteenbakkers ophielden. Zy was in de *Romeinſche* tijden, met een brug over den heen en wedervloejende *Euripus* leggende, aan de ſtad *Chalcis* (die men heden *Negroponte* noemd) vaſtgehecht.

Hellevoet] Een dorp in *Zuid Holland*, op het eiland *Vooren*, draagende zyn naam van *Helium*, wel eer een *Romeinſche* ſterkte, op de uiterſte uitwateringe van den *Rhyn*, of zo genoemde *Maas*, geſticht: wiens grondveſten men, in het jaar 1621, ondekte, wanneer de *Sluis* van *Hellevoet* wierd opgemetzeld, volgens *Math. van der Hoeven*, in 't 3 b. 5 c. zynes Handchronijks.

Zo ſtond toen aan de andere uiterſte uitwateringe des *Rhyns* of *Flie* (tuſſchen welke de *Chauci minores*, of *VVeſt Frieſen*, bepaald laagen) de burg *Flevus*; waar van het omgelegen land, en het zee gat zelf, noch heden zyn naam draagt. Zie *Sim. van Leeuwens Batavia.*

De ruſt) Alzo de *Gereformeerde Godſdienſt*, in de drie Koningrijken van *Groot Britanjen*, ſchipbreuk lydende, die van *Nederland* zekerlijk met zich zou ſleepen, zo had Z. K. H. te wigtiger reden om ſchielijk over te ſteeken, en de woedende wreedheid (zie Z. K. H. uitgegevene *Deklaratien*) in haar voortgang te ſtuiten.

Exmouth] Gelijk, in *Hoog* en *Nederduitsland*, by naar alle ſteden, en dorpen, wiens naamen met een *Munde* eindigen, op de mond van een rievier, of aan de zee, of op de vereeniging van twee rievieren leggen, als boven: *VVuſſelmünde*, *VVarnemünde*, *Travemünde*, *Tangermunde*, &c. beneden *Roermonde*, *Rupelmonde*, *Leksmonde*, *Iſelmonde*, &c. zo zietmen, alle die *Mouth* in haar naam hebben, ook op de uiterſte uitwaateringen des rievieren gebouwd in *Engeland*: want *VVeymouth* in *Dorſetshire* ligt aan het rievertje *VVey*; *Valemouth* in *Kornvval* aan de *Vale*; *Leymouth* in *Eſſex* aan de *Ley*; *Tinmouth* in *Nordhumberland* aan de *Tine*; *Weremouth* in *Durham* aan de *Were*; *Pleymouth* in *Denshire*, aan de *Plim*; *Dermouth* mede in *Denſchire*, aan de *Dert*; *Teignemouth*, in 't zelve landſchap aan de *Teign*; gelijk hier *Exmouth*, ook in die landſtreek, aan den *Isk* of *Ex*; een plaats alleen van geringe viſſchers bewoond.

Beſte Vorſt] Ziet op het opſchrift der *Romeinſche* medalien, voornamelijk van *Trajanus* (doch ook van *Antoninus Pius*, *Did. Iulianus*, *Sept. Severus*, en *Conſtantinus de Groote*) OPTIMO PRINCIPI; welke eernaam *Optimus*, van de deugdzaame *Trajanus*, met zyn 6 Burgemeeſterſchap, by die van *Germanicus* en *Dacicus* is geſteld: gelijk ik ook in de Aanteekeningen op mijn ROOMSCHE KEISERS, 14 cap. heb aangeweezen.

TWEE-

TWEEDE DEEL.

De gerangeerde en zeilende Vloot.

BESCHRYVINGE,

en Verklaaringe der Cyfergetallen en Letteren.

Esquadre van den Lieut. Admiraal Generaal Herbert.

	Kapiteinen.	Scheepen.	Man.	Stukk.
1.	*Joan Bouwens.*	Aekerboom.	210.	56.
2.	*Pieter Klaasz. Dekker.*	Vreede.	190.	48.
3.	*Schout by Nacht Gelein Evertsz.*	Veere.	280.	60.
4.	*Muis.*	Wapen van Hoorn.	----	44.
5.	*Justus Hogenhoek.*	Damiaten.	140.	36.
6.	*Joan Ernst van Bassen.*	Castrikum.	200.	52.
7.	*Pasquier de Witte.*	Zelandia.	140.	26.
8.	*Lieut. Admiraal Generaal Herbert.*	Leiden, *de Lt. Admiral Generaal Willem Bastiaanzen Schepers geassigneerd.*	315.	64.
9.	*Joh. Snelle: met wien de Vice Ad. Allemonde gewisseld heeft.*	Delft; *of nu de* Maagd van Dort.	300.	64.
10.	*Paulus van der Dussen.*	Hasewind.	130.	32.

	Kapiteinen.	Scheepen.	Man.	St.
11.	*Graaf van Nassou.*	Vriesland.	285.	64.
12.	*Filip van der Goes.*	Sneek.	160.	40.
13.	*Vice Ad. van der Putte.*	Gekroonde Burg.	360.	64.
14.	Kornelis *van der Saen.*	Harderwijk.	175.	44.
15.	*Jan Jansz. Bout; Kommandeur*	Postiljon.	100.	24.
16.	*Willem* Katz; Kom-*mandeur.*	de Brak.	100.	24.
17.	*Wybrant Barents.*	Kroonvogel (Branders.)	22.	4.
18.	*Gillis Jansz. du Pen.*	Paeuw. (Branders.)	22.	4.
19.	*Simon Jakobs Jong.*	Etna. (Branders.)	22.	4.
20.	*Minne Arisz.* Katz.	Beemster. (Galiooten.)		
21.	*Teunis Dongen.*	Doggen. (Galiooten.)		
22.	- - - - - - - - - -	Hoeker.		

Esquadre van den Admiraal Everts.

	Kapiteinen,	Scheepen.	Man.	Stukk.
23.	*Rees van Rotterdam.*	Hondsholredijk.	175.	46 à 48.
24.	*Filips van der* Gysen.	Noordholland.	190.	44.
25.	*Vice Adm:* N. *Brakel.*	Maas.	350.	68 à 70.
26.	Korn. *van Brakel.*	Gorkum.	150.	42 à 44.
27.	*Abraham Taalman:*	Edam.	160.	40.
28.	*Abrah. Fred. van Zeil.*	Elswoud.	190.	50.
29.	*Joan de* Kuiper.	Agatha.	200.	50.
30.	*Kornelis Mosselman.*	Goes.	150.	30.
31.	*Lieut. Adm. Everts.*	Kortiene.	- - -	40.
32.	*Gerrit Hoofd.*	Wapen van Nimmegen.	190.	48.
33.	*Kommandeur Polk, of Juriaan* Baak.	Gideon.	- - -	56.
34.	*Adriaan Noorthey.*	Wulpenburg.	130.	32.

35. *Schout*

	Kapiteinen.	Scheepen.		Man.	Stukk.
35.	*Schout by Nacht Jan Dick: gevaaren van Enkhuizen.*	- - - - - - - -			64.
36.	*N. de Boer.*	de Somer.		100.	26.
37.	*Van Stein.*	Bonten Haan.		- - -	10.
38.	*Daniel Roukesz.*	Stromboli.	Bran-ders.	22.	4.
39.	J. *Dirksz. v. Katwyk.*	M. Vesuvio.		22.	4.
40.	*Frerik Laurensz. Zeelt.*	6 Gebroeders		22.	4.
41.	*Henr. de Veer. Kom.*	Bruinvis.	Galioo-ten.	70.	18.
42.	*Klaas Jansz. Boek.*	Neptunus.		70.	14.
43.	*Gyl Tobias.*	Jonge Tobias.		- - - -	
44.	*Jan Henriks* Kok.	't Galioot.		- - - -	

Esquadre van den Admiraal Allemonde.

	Kapiteinen	Scheepen.	Man.	Stukk.
45.	*Jan van Konvent.*	Rotterdam.	150.	44.
46.	*Aernold Manart.*	Schattershoef.	140.	44.
47.	*Vice Adm.* G. *Schey.*	Wapen van Utrecht, *overgegaan op de* Maagd van Dort.	300.	60.
48.	*Dirk Schey.*	De Anna.	130.	34.
49.	*Willem van Ede.*	Schieland.	200.	54 à 56.
50.	*Henrik van Tol.*	Beemster.	200.	48.
51.	*Willem van der Saan.*	Marie Elizabet.	170.	44.
52.	*Dirk Egmont van den Nieuburg.*	Asperen.	130.	34.

53. *Ad-*

Kapiteinen.	Scheepen.	Man.	Stukk.
53. *Admiraal Filips van Allemonde.*	Provincie van Utrecht.	295.	56.
54. *Evert de Liefde.*	Zelandia.	175.	46.
55. *Andries Stilte.*	Oudkaſpel.	140.	36.
56. *Pieter van Laaren.*	Stad en Lande.	190.	50.
57. *Schout by Nacht, Gerard van der Duſſen.*	Zelandia.	290.	62.
58. *Jan Diksteen.*	Bommel: *geſtrand.*	100.	- -
59. N. *Kallenberg.*	Gelderland.	362.	60.
60.	Brander.		
61.	Brander.		
62.	Galioot.		
63.	Galioot.		
A. Zyn *Kon. Hoogheid.*	Den Briel. *waar op* Kap. *Jan van der Eſch.*	140.	30.

B. 2 *Lootsbooten.*
C. *Lord Mackelsfeld.*
D. *Engelſche Heeren.*
E. *Engelſche Lords.*
F. *Mareſchal de Schomberg.*
G. 3 *Scheepen : keuken en bagagie van* Z. K. H.
H. *Naſſou.*
I. *Voorſt.*
K. *Schotſche Lords.*

L. Graaf

L. *Graaf van Solms, waar op* Boham. M. *Generaal Major* Ma*kkay.* N. *Paltsgraaf.*	onder zich hebbende	ll. *De ſcheepen met de guarde te voet en haar Dragonders , Artillery van de Meeſters , nevens de pinken.* m. m. n. n. De *ſcheepen van de Engelſche militie, en haar paarden, nevens de Artillery ; en de pinken.*
O. *Kol. Leſtang.* P. *Gr. vander Lippe* Q. *Kol. Itterzum.*	onder ſich hebbende	oo. *De ſcheepen van de guarde du Corps Dragonders ; en 4 ſcheepen waar in* Z. K. Hoogheids *en de* Heer *van* Ouwerkerks *paarden.* pp. *De ſcheepen met ruitery en manſchap.* qq. *De ſcheepen met paarden en manſchap.*
R. *Kol. Heltsappel.* S. *Kol.* Benting. R. *Kol. Schaak.*	onder ſich hebbende	rr. *ſcheepen met de Guarde te voet, met* Z.K.H. *kaleſſen , Artillery en Paarden ; met Franſchen en haar paarden.* ſſ. *Scheepen met ruiters , paarden , en manſchap ; met Voluntieren en Artillery ; met de Lords , Levin, Conte , en Payton.* tt. *Scheepen met ruiters paarden en manſchap.*

De

DE *Aloudheid*, afgerecht op pocchen, ſtoffen, roemen,
Heeft *Agamemnons* vloot geduirig in de mond;
Zy teld de ſcheepen, en zy kan de prinſen noemen
En helden, met die vorſt getreên in't krijgsverbond:

Maar zagze *Neêrlands* vloot op 't ruyme pekel drijven,
En wiſtze dan de deugd van *Willem*, die haar leid,
Zy zou de afbeelding dus gewillig onderſchryven:
'k Zal voortaan ſwygen; 'k vind te groot een onderſcheid.
Gelijk de Atryden *voor* Oranje *en* Herbert *wyken,*
Zo dwingt ook Neêrlans *vloot de* Griekſche *'er vlag te ſtryken.*

Agamemnon] De zoon van *Atreus*, Koning van *Myceren*, en broeder van *Menelaus*, Koning van *Sparta:* wiens vrouw *Helena*, door *Paris* (om de ſchaaking van *Heſione*, zyns vaders zuſter, te wreeken) was geroofd en naar *Trojen* gevoerd: Een *Griekſche* verſiering genoegzaam bekend, door de dichtkonſt van *Homerus*; *Virgilius*, *Ovidius*, en *Seneca*; ja zelf door de *Franſche* Toneelſpeelen; van *Racines Ifigenie*, &c. in welke, alhier verduytſcht, deeze Koning van zyn kamerling aldus word aangeſprooken.

Wat zeege, wat geluk haald hy die waardigheên,
En eerb wyzen, die ge ontfangt van jeder een?
Men eerd u voor het hoofd van duizend trotze kielen,
En twintig vorſten, reede om Troje *te vernielen.* &c.

Helden] Die *Agamemnon* tot opperhoofd van de geheele vloot verkooren hadden; te weeten: *Achilles, Diomedes, Ulyſſes, Palamedes*, de 2 *Ajakzen*, *Proteſilaus*, *Neſtor, Mneſteus, Idomeneus, Stenelus*, *Filoktetes*, &c.

Atryden] *Agamemnon* en *Menelaus*, gebroeders.

VIERDE TAFEREEL.

Aankomst van Zyn Koninglijke Hoogheid in Engeland; den 15 Novemb.

BESCHRYVINGE

en Verklaaringe der Cyfergetallen.

Word vertoond 1. Zyn K. H. *te paard, en nevens hem* Solms, Nassou, Benting, Maklesfield, Argyle, *&c.*

2. *Gedeputeerde en afgezondene van die van* Darmouth, Exester, *en* Cornwall; *hem verwellekoomende.*

3. Guarde du Corps, *of de Lyfwacht van* Z.K.H.

4. *Lyfwacht te voet.*

5. *Lyfwacht, door* Benting *geleid.*

6. Fagel.

7. Hagedoorn.

8. *Pinken, in* Brixumley, *het voet volk aan land zettende.*

9. Engelsche *Heeren*, Z. K. H. *hunne dienst aanbiedende.*

10. Engelsche *regimenten, op den oever, in slagorden gesteld.*

11. *Lord* Brandon, *met de Lyfwacht overkoomende.*

12. *Milord* Kornbury, *de Ridder* Sanct. Maur, *of* Seymour, *&c.*

13. *Doctor* Burnet, *en M. Ferguson.*

14, 15 } *Het aanbrengen van* { *voorraad, spijs en drank, op karren.* / *ververzingen, en schenkaagien.*

16. *Het*

16. *Het leezen van de* Deklaratie, *uitgegeven door* Z.K.H. *en het genoegen daar over.*

17. *De banier met het meergemelde opschrift, van de tooren van* Brixam *waajende.*

18. *Bergwerkers van* Kornwall, *de tinmynen verlaatende, en zich voegende in grooten getalle by* Z.K.H.

19. *De stad* Excester, *in het verschiet, boven het gebergte 't hoofd opsteekende.*

20. *Het schip van* Z.K.H.

21. *Adm.* Evertzen.

22. *Lt. Adm. Generaal* Herbert.

23. *Adm.* Almonde.

O*Ranjes* afscheid baarde een droefheid in ons land,
Zo stort zyn overtocht een blijdschap in de *Britten*,
Die hem bejegenen te *Brixhum*, op de strand,
En schaapen, rund'ren, en wat leeftocht zy besitten

Te zaamenbrengen; om het volk, met spijs en drank,
In hun vermoeidheid, wat te koestren, en te streelen.
De zoudenieren viel de winterreis vry lang,
Doch, zo ververscht, zou hen geen ongemak verveelen.

Ontmoet nu de Ammiraal, en vrees niet, *Engeland*;
't Is geen *Severus*, die (tot schrik der nagebuiren)
Met wallen oorlogd, en, van de een tot de ander strand,
De *Brit* en *Schot* verdeeld met hemelhooge muiren.

Hy wil vereenigen, en niet verdeelen. *Vreê*,
Godsdienst, en *Vryheid* zyn *Oranjes* krijgsgenooten.

Dus

Dus houd zyn ruiter hier den degen in de ſchee,
Zyn zeezoldaat de mond van't grof geſchut geſlooten.

Hy, ſchuuw voor lauren die met traanen zyn beſproeid,
Belaſt den krijgsman geen onnoozel bloed te plengen;
Dus zien we dat uw *Roos* weêr door hem tierd en bloeid,
Die gy, beklaaglijk, zaagt verſtikken, en verzengen.

Dus zien we ook hem eerlang, gezeteld op uw throon;
Geſcepterd met de ſtaf van 't magtige *Britanje*;
Agrippaas ſteven-en *Auguſtus* eiken-kroon
Geſlingerd om zijn hoofd. Dit wenſchen we aan *Oranje*!

BYVOEGZEL.

Op de Aankomſt; en de Herſtelling van het beroerd Engeland.

Sloeg *Rome* op munten een gelukkige Overtogt,
Als *Gordiaan* de *Eufraat* beſloeg met honderd kielen,
En de oorlog tot de *Mede* en ſnelle *Parther* brocht,
En wat hem tegenſtond deê ſloopen en vernielen.

Sla dan, ô *Engeland*, dit byſchrift op uw geld,
Die, ſonder oorlog, door *Oranje* zyt herſteld.

Brixham] Dat de hedendaagſche *Engelſche* uit de oude *Duitſchers* zyn voortgekomen, word met menigvuldige bewyzen beveſtigd; onder andere is dat van de naamen der ſteeden niet het geringſte, veeltijds uitgaande in *burrow*, *berry*, *ham*, *ſted*, *ford*, *thorp*, en *wich*: welke met de *Duitſche* uitgangen *burg*, *berg*, *heim*, *ſtad*, *furt*, *dorp*, en *wyk*, geheelijk overeenkoomen.

Deeze plaats ondertusschen is gelegen in *Denshire*, aan den inhám gemeenlijk *Torbay* geheeten.

Severus] Die (de *Arabieren*, *Parthers*, en *Adiabeenen*, in het oosten door hem vermeesterd zynde) met zyne zoonen, *Caracalla* en *Geta*, gewapenderhand *Britanjen* onder zyn gehoorzaamheid gebracht, en het zelve, met een opgerechte muir, dwars over het het eiland gaande, van haar onbedwongen gedeelte gescheiden heeft.

Om welker overwinningen gedachtenis de bynaam van *Britannicus Maximus* van hem is aangenoomen: want zo leestmen op zyn medalien: SEVERUS AUG*ustus* PIUS BRIT*annicus* MAX*imus*; leggende, op des zelves ruggestuk, twee gevangene, onder een *trofee*, of wapentronk, nevens dit byschrift: VICT*oria* BRIT*annica*: *De Britannische overwinning.*

Doch ook van *Caracalla*: IMP*erator* *Cajus* *Marcus* AURELius ANTON*inus* PIUS AUG*ustus* BRIT*annicus*: staande op de verkeerde zy de Keiser op een zegewagen; met een arendstaf in de hand, van achteren door een *Overwinningbeeld* gekroond; dus geteekend: VICTORIÆ BRITANNICÆ.

En van *Geta*: IMP*erator* CÆS*ar* *Publius* SEPT*imius* GETA PIUS AUG*ustus* BRIT*annicus*; zittende aan de andere kant een gevleugeld *Overwinningbeeld*, dat jets op een schildeken schrijft; omringd van deeze letteren: VICTORIÆ BRITANNICÆ. Ziet het verklaarend *Register* der *Medalien* van *Adolph Occo*, onlangs vermeerderd door *Francis. Mediobarbus Biragus*.

Met wallen] In het *Schotsche* landschap *Sterling* worden noch heden de overblijfzelen gezien van een wal door den keizer *Severus* gelegt; beginnende aan *Forthan*, en loopende in het westen naar *Krangiam* en *Kiniliam*, voorts van daar naar *Interevenum* en *Falkirchen*; tot datze, ter lengte van 36 mijlen, aan de mond van de rievier *Glotta* by *Duglas* eindigd.

Welke wal de *Schotten* *Gramesdyk* heeten; aangezien hunne *grame*, en der Latijnen *severus*, een beteekening hebben: ontrent deeze worden zomtijds, by toeval, steenen, vol *Romeinsche* opschriften, gevonden: zie meer aangetrokken werk van *W. Cambdenus*.

Schot] De oorsprong en opkomst van het *Schotsche* volk ligt zo diep verborgen, dat zelf de doorzichtige *Buchananus* die niet heeft konnen opdelven. Ten minsten het staat vast dat *Ierland* hun vaderland en woonplaatze is geweest, en dat zy in *Britannien* overgevaaren zyn.

Onder de regering van de *Roomsche* keiser *Aurelianus* hebben de schrij-

schrijvers wel het eerste gewag van hen gemaakt; want of schoon de geleerde *Jos. Scaliger*, met zyn gewoone spitszinnigheid by *Seneca*, in zyn vergoding van de keiser *Claudius*,

Et cæruleos
Scoto Brigantes
Dare Romuleis
Colla catenis
Iussit, &c.

leezen wil, zo is het nochtans zeeker datmen volgens de getuygenis van *Hadrianus Iunius*, *cæruleos cute* (dat is, *met een blauw geschilderd vel*) in de geschrevene boeken vind.

Dit niet tegenstaande blyft echter waar dat de *Romeinsche* bezettingen in *Schotland*, tot aan *Edenburg* (en niet verder) het gezag gevoerd hebben; en daarom verhaald ook *Joach. Oudaan*, (op de 143 pag. van zyn *Roomsche Mogendheid*) dat eens in dat landschap een groote menigte zilvere penningen, die met *Nero* of *Vespasianus* begonnen, en met *Albinus*, *Severus*, en des zelven zoonen eindigden, is opgegraaven.

Voorts worden de hedendaagsche *Schotten* afgedeeld ten oosten in *Lawlandmen*, Nederlanders, die de *Engelsche* taal gebruiken, en van geboorte *Engelsaxen* zyn; en ten westen in *Highlandmen*, Hooglanders, die *Iersch* spreeken, en eigentlijk de naam van *Schotten* dragen.

Muiren] De muir van *Severus*, de landpaal des *Roomschen* gebieds, is het vermaarste gedenkteeken van geheel *Britannien*; gemeenlijk *The Picts wal*, de *Piktische* muir, of *The Keepe wal*, de muir der wacht, geheeten: staande, volgens *Hector Boëtius*, op de zelve plaats, daar te vooren door de keizer *Hadrianus* de wal van zaamgehechte staaken was gezet, geenzins van steenen (zo men doorgaans schrijft) maar (zo *Beda* getuygd) van gespitte zooden opgeboud, met paalwerk versterkt, en met een groote gracht beschermd; die ook veel toorens, en binnewaarts sterke steenen kasteelen en wachthuyzen had; welkers gronden, op zommige plaatzen, noch in hun vierkant worden gezien.

Zy begon van de mond der rieviere *Tine*, en eindigde by den inham van *Itune*; ik zegge zy nam 'er aanvang, by de *Iersche* zee, van *Carlite* in *Kumberland*, en hield op by *Nieuwkastel*, omtrent de Noordzee, in *Nordhumberland*.

Deeze muir, of liever wal, allenskens door den tijd vervallen,

en door de *Pikten* en *Schotten* omvergerukt zynde, zo hebben de *Romeinen* met hulp der *Britannen*, ontrent 200 jaaren daar na, onder de regeering van de keiser *Theodosius* de jonge, een muir van zeer vaste steenen opgerecht, (zie *Gildas*, en zyn uitschrijver *Beda*) welke 8 voeten breed en 12 ja 15 hoog, tot noch toe vermaard en zichtbaar is; bestaande in groote brokken, alleen van hunne tinnen en spitzen beroofd, hier en daar zo op hoogtens als in laagtens zeer verre uitgestrekt.

Roos] Wat beteekeninge de *Engelsche* Roosen, de *Schotsche* Distelbloem, en den *Ierschen* Harp hebben, zal elders verklaard worden.

Stevenkroon] Deeze kroon had in plaats van straalen of punten, goude scheepsstevens, en wierd opgedraagen aan die, in een zeeslag, allereerst gewaapenderhand een vyandlijk schip had beklommen: dus ontfing dezelve *M. Vipsanius Agrippa*, van den keiser *Augustus*, na dat hy, in de *Siciliaansche* zeeslag tegens *Sextus*, de zoon van *Pompejus de Groote*, zyn beleid en dapperheid had getoond: Zie *Paterculus*, 2 lib. 81 cap. *Dio*, 49 lib. *Virgil.* 8 *Æneid.* 683 vers.

Dus ontmoet ons die zeeheld, op een medalie, met een goude kroon van aan een geschakelde scheepsbekken op het hoofd, met dit byschrift: *Marcus* AGRIPPA *Lucii Filius*, PRÆF*ectus* ORÆ MARIT*imæ* ET CLASS*ium*; M. Agrippa, *Zoon van* Lucius *opziender van de zeehavens, en zeemacht*; staande op de verkeerde zyde een *Neptunus*, met een dolfyn in de eene, en een drietandige vork in de anderhand, geteekend: Ex *Senatus - Consulto*; *Door 's Raads besluit.*

Ja zelf verschijnt hy, dus gekroond, op een tweede medalie, nevens de keiser *Augustus*, geteekend: IMP*erator* DIVI F*ilius* Pater Patriæ; *De gebieder, en zoon van de vergoode* Julius, *vader des vaderland*: welke, op het ruggestuk een krokodil vertoond; waar van elders.

En daarom komt het my vreemd voor dat *Jakobus Grasserus*, in zyn verhandeling van de *Antiquiteiten* van *Nimes*, geloofd op deeze *Nemausische* medalie de aangezichten van de kinderen van *Livia*, *Tiberius Nero* en *Drusus Nero*, te staan: dewijl de stevenkroon, had hy daar acht op geslaagen, hem beter had konnen onderrechten.

Eikenkroon] Een krans van eikenbladen, ook *corona Civica*, de Burgerlijke kroon, genoemd; de reeden geeft ons de aloudheidkundige *Claudianus*, in het derde Lofdicht van *Stilico*, in deezer voegen:

Mæ

Mos erat in veterum castris, ut tempora quercu
Velaret, validis qui fuso viribus hoste
Casuri morti potuit subducere civem.

De aloudheid had, in de legerplaatzen, de gewoonte met eikenbladen te versieren de hoofden van die, in een veldslag, met een vyand om te brengen, een burger had bewaard en in het leven behouden: welke daad zeer aartig op een *Burgemeesterlijke* penning van *Q. Thermus*, zoon van *Marcus*, is afgebeeld.

Op de medalien der *Roomsche* keiseren is niet gemeener als deeze eikenkrans, met het byschrift OB C. S. of S. P. Q. R. OB CIVES SERVATOS, *wegens het bewaaren der burgeren*; als op die van *Caligula*, *Claudius*, *Nero*, *Galba*, *Vitellius*, *Vespasianus*, &c. maar byzonderlijk op die van *Augustus*; daar deeze keiser dezelve op zyn hoofd draagt, binnen deeze letteren: AUGUSTUS DIVI F. COS. VII. CIVIBUS SERVATEIS; Augustus, &c. *hebbende de burgers beschermd*: zie Goltzii Augustus.

Rome] De Raad van *Romen* was, om der hoogmoedige keiseren lofzucht te vleyen, zeer voorbaarig in de gedachtenis hunner veldtochten op verscheidene vereeuwigende medalien af te drukken.

Dus vindmen 1. EXPEDITIO AUG. *Des keisers veldtocht*; van *Severus*, *Trajanus*, &c.

2. PROVECTIO FELIX, *De gelukkige reis*; van *Verus*, *Commodus*, *Severus*, *Alexander*, &c ook met de byvoeging van GERMANIAE, *naar Duitsland*; van *Trajanus*:

3. FIDES LEGIONUM, of EXERCITUUM, of MILITUM, en CONCORDIA MILITUM of EXERCITUUM, *Getrouwigheid*, en *Eendragt der heirlegers*: van *Nerva*, *Antoninus Pius*, *Marçus Aurelius*, *Commodus*, *Albinus*, *Did. Julianus*, *Severus*, *Macrinus*, *Elagabalus*, *Alexander*, *Aurelianus*.

4. TRAJECTIO, *Overtogt*; van welke terstond.

5. ADVENTUS, *Aankomst*, zelf met het byvoegzel van FELICISSIMUS, *gelukkigste*; van *Marcus*, *Severus*, *Caracalla*, *Decius*, *Filippus*, &c. en van DELMATIAE, *in Dalmatien*; ITALIAE, *in Italien*; GALLIAE, *in Frankrijk*, AFRICAE, *in Africa*, MAURETANIAE, *in Mauretania*: van *Hadrianus*.

6. VICTORIA, *Overwinninge*; en met de naamen der overheerde gewesten, als GERMANICA, der *Duitschers*, van *Domitianus*; CARPICA, der *Kerpen* by den *Donau*, van *Filippus*; DACICA, der *Daciërs* of *Walachiërs*, van *Trajanus*: SARMATICA, der *Polakken*, van *Maximianus*, *Constantinus*, en zyn zoon *Constantius*; GOTHICA, der *Gothen*, van *Constantinus*, &c. JUDAICA van

t *Ioodsche* land, van *Titus*; ASSYRIA, der *Assyriers*, van *Trajanus*; PARTHICA, der *Parthen*, of *Persianen*, van *Marc. Aurelius*, *Verus*, *Caracalla*, *Macrinus*: BRITANNICA, der *Britten*, van *Commodus*, *Severus*, *Caracalla* en *Geta*.

7. LIBERATIS CIVIBUS, *de burgers bevrijd hebbende*, van *Pertinax*.

8. PAX FUNDATA, *de Vreede gegrondvest zijnde*, van *Gallienus*.

9. RESTITUTORI, *Ter eeren van de herstelder*, en met de naamen der herstelde landschappen, BITHYN*IÆ*, ACHA*IÆ*, ITAL*IÆ*, GALL*IÆ*, HISPAN*IÆ*, AFRIC*Æ*, &c. *Bithynien*, *Achajen*, *Italien*, *Frankryk*, *Spanjen*, *Afrike*, &c. van *Hadrianus*.

Alle welke byschriften men nu met vry beter recht, zonder eenige pluimstrijkery, de wonderlijke krygstogt van koning *Willem* zou moogen toe passen.

Overtogt] De *Trajectus*, of de overtogt, geschied zynde over de zee, of over een rievier alleen, word, of door een schipbrug of door een enkel oorlogsschip, uitgebeeld op de medalien van de derde *Gordianus*, *Carinus*, &c. met dit byschrift: TRAJECTUS AUG. *des keisers overtogt.* Zie meergenoemd *Medalyregister* van *Adolph Occo*.

Eufraat] Een welbekende rievier in *Armenien*, en *Mesopotamien*, vermaarde landschappen van kleen *Asien*: dien *Gordianus* overvoer toen hy tegen *Sapor*, koning der *Persen* of *Parthen* (door de eene verstaat me de ander) met zyn schoonvader zou te velde trekken.

Zonder oorlog] Alwaarom Z. K. H. niet alleen de *Romeinsche* bynaam BRITANNICUS, maar ook de *Griekſche* CALLINICUS, *een schoone zege bevochten hebbende*, eertyds aan de gedrochtemmer *Hercules*, en naderhand aan eene der *Seleuken*, koningen der *Syriën*, gegeven; en SOTER, *heiland* en *bewaarder*, aan *Ptolomæus*, de eerste van die naam, koning van *Egipten*, door de *Rhodianen* opgedraagen; toekomt: want is niet (gelijk bovengenoemde *Perizonius* cierlijk redeneerd) zyn verwinninge, zonder bloedstortinge verkreegen, de *schoonste* en allerbeste? heeft hy en *Engeland*, en ons, niet voor den gemeenen vyand *bewaard*?

VIER-

Van Severus
38 pag

Van Commodus
38 pag:

Van Caracalla
38 pag:

Van Severus of Caracalla
38 pag:

Van Antonin: Pius
38 pag

Van Gordianus
38 pag:

VYFDE TAFEREEL.

Vlucht van Jakob de II, en Maria Beatrix zyn gemaalin, uit Engeland naar Vrankrijk: van haar den 20 en van hem den 21 Decemb.

BESCHRYVINGE

der elf perken van dit Tafereel.

1. *De Koningin word met een bark, in de middernacht, van* Withal, *langs den* Teems *na* Margate *geroeid; zittende voor op het treurend hofgezin, en binnen de Prins van* Walles *in de armen van zyn Minne zich vertoonende.*

2. *Zy klimt in het* Fransch *schip, dat haar over zee zal brengen, terwijl de Hofjufferen de Prins van* Walles *opneemen, en haar volgen.*

3. *Zy treed met de haare voor* Kalis *te lande, en word aan de havenpoorte van de* Fransche *Grooten verwellekomt.*

4. *De Koning zegt de Bischoppen en Lords het beroepen van een vry* Parlement *toe; na dikwijls het geweigerd te hebben.*

5. *Werpt de opbod- en beroep-schriften in het vuir, en gaat uit zijn slaapkamer naar de bestelde huirbark.*

6. *Vlucht, by nacht, met de gemelde bark, alleen met 2 dienaars verzeld, uit* Londen *naar* Margate, *mede neemende de zegels van het rijk.*

7. *Gaat, in de mond van den* Teems, *in een qualijk*

geballaste kitz; doch word door het ongestuyme weêr gedwongen tot Feversham *in te loopen; alwaar*

8. *Hy word aangetast, mishandeld, en (doch onbekend) in verzekering gebracht.*

9. *Op een vroegen morgen, met den Hertog van* Berwijk, *en eenige weinige dienaaren, met een visschers schuit, van* Rochester *vertrokken zynde, gaat te* Ambleteuse, *aan land.*

10. *Ryd, met zijn gevolg, uit* Bolonje, *en neemt zijn weg na Parys.*

11. *Word met alle de zijne te* Versailles, *voor de poort van het Hof, van de Koning van* Vrankrijk, *volgens de gewoone beleefdheid der* Franschen, *met een byzondere pracht ontfangen.*

O eiland, dat niet hoeft te wijken
Voor *Asiaansche* koningrijken
In rykdom, weelde en vruchtbaarheid;
Gy zyt een schouwtooneel van rampen,
Met welke uw scepterdragers kampen,
Bevochten zonder onderscheid.

De vroome lyden met de quaaden,
Terwijl het moorden en verraaden,
Hen ongelukkig zend na 't graf:
Doch heden zie ik u vertoonen
Hoe 't quaad zijn eigen heer komt loonen;
Geen misdaên blyven ongestraft.

Zie daar *Modena* deerlijk schreien,
Nu sy van *Jakob* af moet scheien,
En vluchten met her kleene zoon;
Door wien, zo onvoorziens gebooren,
De vader schielijk heeft verlooren
Der *Eduarden* staf en kroon!

Zy wil van niemand trooſt verwerven;
Zy ſchijnt van ongeneugt te ſterven;
 Zy wringt haar handen, ſtom van ſpijt:
Die 't hof verwarde, met zijn ſtreeken,
Die zit verzuft, en durfd niet ſpreeken,
 En vreeſt haar gramſchap en verwijt.

Het ſchip, waar in men haar doet treeden,
Steld, met de naam, haar niet te vreeden;
 Het meld alleen der *Franſchen* aart:
Laat haar die hoov'ling, onder 't buigen,
Genegentheid en gunſt betuigen,
 Zy blijft verſlaagen en vervaard.

Laat hy te *Kalis* haar ontfangen,
De traanen blyven op de wangen,
 Al watſe doet is ſonder luſt.
Met reên; zy moet een prikkel draagen
In 't hart, die eeuwig haar ſal plaagen:
 Een vuil geweeten heeft geen ruſt.

Maar, laatenwe ons tot *Jakob* wenden,
Hardnekkig in het recht te ſchenden,
 Die dan eens toeſtaat, dan belet,
Die ('k ſchrik 'er af) met eigen handen
Geſchrift en zegel durfd verbranden,
 En paſt op handveſt, noch op wet.

Hoe kan, hoe kan hy dit verduwen?
Helaas, een vorſt den dag te ſchuwen?
 By nacht te vluchten uit zyn land?
Te worſt'len met de dulle baaren
Die van het woên niet eer bedaaren,
 Voor hy geworpen is op ſtrand?

Geweld en overlast te lijden
Moet, als het scherpste lemmer, snijden;
Moet bersten doen het morrend hert.
Wat raad? wat sal hy toch beginnen?
Hy kan zyn vyand niet verwinnen.
O duldeloose pijn! ô smert!

't Is best van *Engeland* te scheiden:
Rochester doet het schip bereiden,
Hy gaat: ach! dat hy nimmer keer!
Hy gaat om, in zyn onvermoogen,
Den *Lelivorst* te zien na de oogen,
En dienen deezen trotzen heer.

Maar 't is *Louies*, van deugd verbasterd,
Wel eer gepreezen, nu gelasterd
Van t' al uitschatterende *Faam*;
En die (na 't voorbeeld veeler *Grooten*)
Eens ysselijk zyn hoofd sal stooten,
Tot spot en schande van sijn naam.

Wil hem, ô *Jakob*, niet gelooven;
Denk op *Pompejus*: daar en boven
Let op zyn onbeleefde zoon,
Die zal haast zulk een gast verveelen,
Al schijnt hy u vooreerst te streelen,
Verwacht op 't laatste niet als hoon.

De vader zal de grijns afstrijken,
En zyn gastvryheid van hem wijken,
Die nooit uit waare liefde sproot.
Hy zal, om tweespalt af te wenden
U na 't stijfkoppig *Ierland* senden,
En dan is deeze vriendschap dood.

Vorst

Vorst, zo verblind, misleid, bedroogen,
Wy hebben met u mededoogen,
Al ging 't in uw paleis te grof:
Nu moet gy als een balling swerven,
Den hemel weet hoe gy zult sterven;
Misschien veracht, en sonder lof.

Vruchtbaarheid] Gelijk *Sicilien* (wiens graanrijkheid haar medalien zo dikmaals met koorenairen te kennen geven) in *Italien*, en het ooster deel van het *Roomsche* rijk, de leegers met kooren bezorgde: zo spijzigde *Britanje* de zoldaaten in Hoog- en Neder-*Duitschland*, en het westerdeel: alwaarom zy, op den oever van den *Rhyn*, zulk een meenigte van koorenschuiren en tuyghuizen hebben gebouwd, teweeten om het graan, uit dat eiland overgebracht, daar in, tot hunne behoefte, te bergen en te bewaaren.

Van deeze gebouwen schrijft aldus *Ammianus*, 18 b. 1 cap: *Id inter potissima maturè duxit implendum, ut &c. horrea quin etiam extrueret pro incensis, ubi condi posset annona à* Britannis *sueta transferri*; *voornaamlijk heeft de keiser* Julianus *belast, dat men langs den* Rhijn, *by tijds, in plaats van de verbrande graanhuyzen, nieuwe zoude oprechten, om de leeftocht, die men uit* Britanje *gewoon is te haalen, daar in te verzaamelen.*

Ongetwijfeld heeft wel eer, tot *Alfen*, zulk een *Roomeinsche* koornschuir gestaan, aangezien men, voor weinige jaaren (zo verhaald *Oudaan* in de voorreden van zyn *Roomsche Moogendheid*) in het opdelven der grond, behalven veel andere teekenen van aloudheid, half verbrande en hart gezengde tarwe vond.

En misschien ook binnen *Leiden*, op de plaats, die men nu de *Steenschuir* noemd, dewijl die staat op den hoek van den arm des *Rhyns*, waar uit de *Gracht van Corbulo* zyn begin nam, en voorts, binnens lands, in de *Maas* viel: volgens de stelling van *Sim. van Leeuwen*, in *Leidens* beschryvinge, 440 pag.

Doch die van *Theod. Rykius*, in zyn aanmerkingen over *Tacitus*, 134 pag. omver word gesmeeten; welke met *Abrah. Ortelius* gevoeld dat de hedendaagsche rievier *de Lek* de waare *Fossa Corbulonis* is; hoewel daar wederom het opschrift van de mylpaal, tusschen *Monster* en *Naaldwyk*, onder het ploegen gevonden, dwars

tegen

tegen aangaat. Ziet dezelve by *Oudaan* in gemelde *Roomsche Mogendheid*, 20, en 21. pag.

Om gemelde vruchtbaarheid uit te drukken, hebben de *Tasciaas*, of tolpenningen van de *Britannische* koningen, *Cunobelinus* en *Caratacus*, een koorenair op hun eene zyde; zynde de eerste geteekend: CAMU. *Camulodunum*, nu *Mildun* in *Essex*, en de ander TASCIE, in het oud *Britannisch*, Tolpenning. Ziet by *Oudaan*, in meer aangetrokken boek, 144 pag. iets aanmerkelijks van diergelijk een penning, op strand, in de ruinen van het *Huis te Britten*, gevonden.

Uw sceptersdrages] Hier doet sich een schoone gelegenheid op om de Geslachtboom der *Engelsche* koningen, naauwkeurig beschreeven, den Leezer voor te stellen; hoewel ik die niet gedenk af te reekenen noch op te haalen van de aloude *Deensche* en *Saxische Arthuren*, *Athelstaanen*, *Alfreden*, *Edmunden*, *Eldreden*, *Egberten*, *Kanuten* en *Haralden*; maar alleenlijk van *Willem*, *Conquestor*, of *Overwinnaar* toegenaamd, Hertog van *Normandien*.

1. Deeze was de bastaardzoon van *Robbert*, broeder van *Richard de III*, Hertogen van *Normandyen*: dien *Eduard*, de laatste *Saxische* koning, by testament, het rijk van *Engeland* heeft nagelaaten; doch moest het met den swaarde winnen, en eenen *Harold* (die het had ingenoomen) niet verre van *Hastings* (een zeehaven in *Sussex*) in een veldslag het leven neemen: stierf, na veel oorlogstochten en overwinningen, in *Vrankryk*, binnen *Roän*; hem volgde in't rijk, als erfgenaam, in't jaar 1087

2. *Willem*, zijn tweede zoon, bygenaamd *de Rosse*; kante zich allereerst tegens de Stoel van *Romen*, poogende met de Geestelijkheid, naar zyn believen, te handelen; in 't jaar 1099, in het bosch *Newforest* in *Hantschier*, (alwaar ook zyn broeder *Richard* gestorven was) op de jagt, (van *Gualter Tirell*) by ongeluk, met een pijl doorschooten.

3. *Hendrik de I* volgde zyn broeder; verwon *Robbert*, zyn anderen broeder, stak hem de oogen uit, en sloot hem in een eeuwige gevangenisse; kante zich mede tegens de *Roomsche* Paus wegens de Kerkelijke bedieningen; stelde de Rijksvergadering, anders het *Parlament* genoemd, in: trouwde met *Machteld*, een *Schotsche* nonne, tegens haar dank, die daarom al de kinderen, die van haar mogten koomen, heeft vervloekt: dus is hy (*Willem Richard* en *Maria*, by haar gewonnen, door schipbreuk tus-

schen

ſchen de klippige ſtranden van *Beerſleet* en het *Kanaal*, vergaan zijnde) kinderloos, en de laatſte der *Normanniſche* koningen, in het jaar 1135, overleeden.

4. *Steven*, (zoon van *Steven*, Graaf van *Blois* en *Campanje*; en *Adela*, *Willem de Overwinners* dochter) was zyn navolger, by *Lincoln*, in een veldſlag, verwonnen en gevangen; nam, zyn eenige zoon *Euſtachius* hebbende verlooren, *Henrik de II* voor zyn zoon aan; ſtierf, in het jaar 1154, aan de ambeyen en de buikloop.

5. Hem volgde *Henrik de II*, zoon van *Godfrid Plantageneta*, Graaf van *Anjou*, en *Machtildis Auguſta*, weduwe van keiſer *Henrik de V*: beminde de ſchoone *Roſamunda Klifford*, haar houdende, buiten weeten van zyn gemaalin, op het huis *Woodſtok*, in *Oxfordſchier*; in de belegering van *Bridgnorth*. in *Schropſchier*, met een pyl doorſchooten, indien zeeker edelman daar niet tuſſchen vliegende de pyl en de dood voor hem had ontfangen; vernielde de ſtad *Leiceſter*; ving *Willem*, der *Schotten* koning; hechte *Ierland*, zonder bloedſtortinge, aan het *Engelſche* rijk; hadde een geduirige twiſt met zyn kinderen; den eerſten, *Henrik* (dien hy wel dwaaſlijk nevens hem, in gelijke magt had geſteld) moſt hy met de wapens tot gehoorzaamheid brengen; van den tweeden, *Richard*, is hy binnen *Ments* belegerd, om dat hy het huwelijk, met de dochter van de *Lodewyk de VII*. niet ras genoeg bewilligde; ſtierf in het jaar 1189, van hartzeer, in Normandyen. Zie zyn lof by J. *Sarisbur*. 6, 18. Curial.

6. *Richard de I*, zyn tweede zoon, de eer der *Engelſchen*, geebooren binnen *Oxford*, volgde hem; zond zyn vrouw *Adela* weder na *Vrankryk*, en trouwde *Berengaria*, dochter van de *Navarteeſche* Koning *Garſias*; wierd, na zyn overwinningen op *Cyprus* en in *Syrien*, Koning van *Jeruſalem*; welke titel langen tijd by de *Engelſchen* is gebleeven; in 't jaar 1199, in de belegering van *Kalis*, (als hy zeeker zoldaat, eenige buyt gekreegen hebbende, meende te achterhaalen) met een pijl gewond, en aan de wond geſtorven: gevolgd van

7. *Jan*, zoon van *Godfried Plantageneta*, gaf het rijk aan den *Paus* over, en ontfing het weder van hem te leen; temde *Alexander*, Koning der *Schotten*; ſtierf, in het jaar 1216, in het midden zyner oorlogstogten tegens de *Franſchen*, zo als hy over de *Trent*, by *Newarke* in *Nottingamſchier*, meende te ſteeken, aan een hevige koortz: nalaatende het rijk aan

8. *Hen-*

8. *Henrik de III* zyn zoon; floeg tegens de oproerige Baronnen, ongelukkig, by *Lewes* in *Sussex*; ftierf, in onruft hebbende geleefd, geruft, in het jaar 1272.

9. *Eduard de I*, bygenaamd van *Winchefter*, zyn oudfte zoon, volgde hem; wel eer by de ftad *Ptolomais* met vergiftige pijlen gequetft, en van de *Kaftiliaanfche Izabella*, zyn deugdzaame huisvrouw, door het vergif hem af te zuygen, geneezen; maakte allereerft zyn zoon *Eduard* prins van het vorftendom *Walles*; verwon de Baronnen by *Eovesham*, in *Worchefterfchier*, blijvende in de flag *Simon van Monfort*, de verwekker deezer oorlog; overleed in 't jaar 1307, in den oorlog tegens de *Schotten*. aan den bloedgang: na hem quam

10. *Eduard de II*, zyn zoon: zeer berucht door de genegenheid tot *Ganeftonius* en *Spenffer*, zyne gunftelingen; oorloogde tegens de *Franfchen*; van zyn rijk ontbloot, door de argliftigheid van zyn huisvrouw, en gruwelijk (wordende hem, op zyn bed, een gloejend yzer van onderen in het lijf geftooken) vermoord; in 't kafteel van *Barklei* in *Glocefterfchier*, in 't jaar 1327: waar op quam

11. *Eduard de III*, te *Windfor* gebooren, zyn oufte zoon; getrouwd met *Filippa*, dochter van de Graaf van *Henegou* en *Holland Willem de III*; waar op hy in *Henegouw*, (met zyn moeder, door zyn vader *Eduard*, uit *Engeland* gebannen) verliefd was geworden; oorloogde tegens *Vrankryk* om de kroon; ftelde de maatfchappy in der Ridders van de *Yartier* of *Koufeband*, ter gedachtenis niet van de kouſeband van de Gravin van *Salsbury*, maar van op zekeren tijd gelukkig krijgswoord, *koufeband*; verwon (terwijl hy over zee voor *Kalais* lag) door zyn kloekmoedige vrouw, genoemde *Filippa*, de *Schotten* by *Durham*; van welke de koning *David* gevangen wierd, in het jaar 1346, nevens zyn zoon, door zyn zeeghaftige wapenen, van *Vranrijk* zeer gevreeft; in 't jaar 1377, quynende over de dood zijnes zoons, te *Richmond*, aan de teering geftorven: tot erfgenaam verklaard hebbende

12. *Richard de II*, zoon van zyn zoon *Eduard den Swarten*; door *Henrik de IV* van het rijk beroofd; en door eenen *Exton*, met een bijl moorddadig in het hoofd gequetft; aan welke wond te *Pontfreit*, in *Iorkefchier*, door honger, koude, en pijnen, afgemat, in 't jaar 1399, overleeden: gevolgd van

13. *Henrik de IV*, van *Lancafter*: neef van *Eduard de III* broeders zoon van *Richard*, uit *Henrik de III* gefprooten; oorlogde

logde de met *David*, der *Schotten* koning; en ftierf in 't jaar 1413, een haaftige dood.

14. *Henrik de V*, te *Monmouth* gebooren; was zyn oudfte zoon, en voorfpoedige navolger in het rijk; oorlogde met de *Franfchen* en ontweldigde haar geheél *Vrankrijk*; jagende de *Engelfche Karel de VI* tot in de uiterfte van zyn grensfteden; en hem brengende tot een voorneemen van zich in het gebergte te befchanffen, en met de ontoeganglijkheid van die plaatz, vol wanhoop, te befchermen: trouwde evenwel met *Katharina* der *Franfchen* konings dochter: ftierf in 't jaar 1422, in *Vrankrijk*, in het bofch van *Vincennes*: hem volgde

15. *Henrik de VI*, van *Windfor*, zyn eenige zoon; binnen *Parijs* koning van *Vrankryk* en *Engeland* verklaard; had tegens de *Iorkfche* een fwaare nederlaag by *Nordhamton*; wordende hy zelf door *Richard Nevill*, Graaf van *Warwyk*, gevangen weggevoerd; oorlogde met der *Franfchen* Koning *Karel de VII*; die weder te winnen poogde, het geen zyn vader *Karel de VI*, ongelukkig, had verlooren; liet de wydberoemde maagd, *Iohanna* van *Orleans*, als een toveres verbranden; verloor *Eduard* zyn eenige zoontjen, in de gruwelijke ftryd, by *Tewkesbury* in *Glocefterfchier*; een groote flag voor het huis van *Lankafter*; in het jaar 1472, van *Richard*, den Hertog van *Glocefter*, omgebragt: ontfangende het rijkbeftier

16. *Eduard de IV*, zoon van den oproerigen *Richard Plantageneta*, Hertog van *Iork*; en de rampzalige *Cæcilia* (welke heeft gezien haar man en een harer zoonen, in een veldflag gedood: de Hertog van *Klarence*, haar andere zoon, in de gevangenis, gefmoord: haar oudften, deezen Koning *Eduard*, door een onrijpe dood, uit zyne waardigheid gerukt: eindelijk den laatften zoon, *Richard de III*, fchelmachtig 't opperfte gebied verkreegen hebbende, mede in een veldflag omgebragt) in het heimelijk, en zeer ongelukkig, getrouwd met de weduwe *Elifabeth Grey*; deé zyn broeder *George*, Hertog van *Clarence*, in een pijp Malvefey verdrinken: ving gemelde *Richard Nevill*, by *Wakefield*, in *Iorkfchier*; blyvende ook, in dien ftrijd, zyn vader *Richard*, die de bloedige oorlogen tuffchen *Lankafter* en *Iork*, (met de veldteekenen van de *Witte* en *Roode Roos* onderfcheiden) had verwekt: ftierf, na verfcheidene oorloogen, in 't jaar 1483: gevolgd van

17. *Eduard de V*, zyn zoon: qualijk elf jaaren oud, nevens zyn broeder *Richard*, na thien weekens regeerens, in het jaar 1483, op zyn bed jammerlijk met kussens verstikt: de uitvoerder van deeze moord, hun vaders broeder

18. *Richard de III*, Hertog van *Glocester*, al te vooren koning gemaakt zynde van de *Staaten* des Riiks, en gebeeden om, by minderjaarigheid der beide Prinssen, midden in de inlandsche oorloogen, zorg voor het Rijksbestier te draagen; getrouwd met *Anna*, dochter van bovengenoemde *Richard Nevill*; bleef, in het jaar 1483, in de veldslag by *Boswvorth*, in *Leiceisterschier*; het rijk den zegenpraalenden overwinnaar achterlaatende, te weeten:

19. *Hendrik de VII*, zoon van *Edmund*, Graaf van *Richmund*; getrouwd met *Elisabeth*, dochter van *Eduard de IV*; stierf, in het jaar 1618, aan een longziekte: na wiens dood

20. *Henrik de VIII*, zyn tweede zoon, het ryksbestier in handen kreeg: trouwde 1. met *Katharine*, zyn broeders weduwe: 2. met *Anna Boulain*, de eerste verstootende: 3. met *Johanne Semour*, doende *Anna* onthalzen: 4. met *Anna van Kleef*, stervende *Johanne* in het kinderbed: 5 met *Katharina Houward*, *Anna* verstootende: en 6. (na het onthalzen van *Katharina*) met *Katharine Parrè*: schafte de Pauselijke magt in *Engeland* af, en noemde zich, naast *Christus*, het hoofd van de Gemeente in *Engeland* en *Ierland*: belegerde *Doornik* in Vlaanderen, terwijl de *Engelsche Iakob de IV* van *Schotland*, na een hard gevecht, by *Floddon*, het leven naamen: eindigende, in het jaar 1547, zyn leven, stelde hy tot erfgenaam eerst *Eduard*, daar na *Maria*, en ten derden *Elizabeth*: dus was zyn navolger

21. *Eduard de VI*, by *Iohanne Semour* geteeld: onder welke een verandering van Godsdienst door geheel *Engeland* ontstond: in het jaar 1553, gestorven aan de teering, in het 16 jaar zynes ouderdoms: in zyn plaats quam

22. *Maria*, by *Katharine*, dochter van *Ferdinand* van *Kastilien*, gewonnen: stierf, in het jaar 1558, van haarzeer, zijnde haar quynenge in een waterzucht veranderd: haar volgde de doorluchtige

23. *Elisabeth*, uit *Anna Boulain* gebooren: wierd wel van veele ten huwelijk verzocht, maar verbond zich aan niemand; deê den Graaf van *Essex* onthoofden: hield de hand aan herstelde

Gods-

Godsdienst, dreef de Jesuwijten uit *Engeland*: voor haar dood (zy stierf in het jaar 1602, het 70 haares ouderdoms, te *Richmond*) verklaarde zy tot erfgenaam

24. *Jakob de I*, en de VI koning van *Schotland*, zoon van *Henrik* en *Maria Stuard*; hechte het *Schotsche* rijk aan dat van *Engeland* onder de naam van *Groot-Brittanjen*: trouwde *Anna*, dochter van *Frederik de II*, koning van *Deenmarken*; ontquam, in het jaar 1600, een zeer groot gevaar aangaande zyn leven; poogende *Alexander*, de Graaf van *Gaurie*, en zyn broeder, onder het ontdekken van zeekere schatten, hem den hals te breeken: ontslipte, in het jaar 1605, een nieuwe zamensweering; als wanneer de Jesuwijten hem, de koningin, de koninglijke kinderen, nevens de Geestelijke en Waereldlijke Staat van geheel *Engeland*, en de Gezanten der uitheemsche Vorsten; door 36 tonnen buskruid, onder de groote zaal van *Westmunster* gezet, zouden hebben in de lucht doen vliegen, indien die snoode laagen niet waren ondekt: eindelijk, na dat hem noch meer andere ongelukken over het hoofd zyn gewaaid, is die *Salomon* onzer eeuwe, in het jaar 1625, overleeden; hebbende tot erfgenaam zijns rijks verklaard

25. *Karel de I*, zyn zoon; getrouwd, in het jaar 1625, met *Henriette Marie*, dochter van *Henrik de IV*, koning van *Vrankrijk*; by wien hy verscheidene kinderen kreeg, teweeten: *Karel*; zijn navolger; *Marie*, gehuwd aan de Prins van Oranje: *Iakob*, &c. geraakte, zeer ongelukkig, in een quaad vermoeden by zijn onderdaanen, als of hy het Pausdom waar toegedaan; hier uit ontstond een openbaaren oorlog, waar in het ongeluk deeze koning altoos op de hielen volgde; tot dat het hem, in het jaar 1649, binnen *Londen* op het schavot dede sterven: na wiens dood de eenhoofdige regeering in een Gemeene-best wierd veranderd; en *Olivier Kromwel*, van het Parlement, het rijksbestier op de naam van Protector opgedraagen: doch eindelijk, na veel bloedvergietens, is *Karel* (in ballingschap, nevens de andere konings kinderen, buiten 's lands swervende) van het *Parlement*, weder ingeroepen; en, in het jaar 1660, plechtig gekroond.

26. *Karel de II* gekroond zijnde, trouwde, in het jaar 1662, met *Katharine*, dochter van *Portugaal*, doch bleef kinderloos; oorloogde tweemaal tegens de vereenigde Nederlanden, in de jaaren, 1664, en 1672: ontquam gelukkig in zyn regeering veele laagen en zaamensweeringen; en stierf, in het jaar 1685; na de bitterheid der Vorstelijke tegenspoeden, zo wel als eenig gekroonde, geproefd te hebben: hem volgde (niet tegenstaande het *Parlements* besluit, 6 pag. gemeld) in de regeering

27. *Jakob de II*, Hertog van *Jork*, zyn broeder; gebooren in het jaar 1633; getrouwd, 1661, met *Anna*, dochter van de Rijkskanselier *Eduard Hyde*, een goed *Protestant* (by wien hy kreeg *Maria*, tegenwoordige Koningin, en *Anna* de Prinses van *Deenmarken*) daar na met *Maria Beatrix*, zo 15 pag. gezegt is, zuster van den Kardinaal de *Este*, en den Hertog van *Modena*: van wiens rampzalige vlucht wy hier beginnen te spreeken.

Moet scheiden] Na dat zy, den 20 Decemb. zich ten 11 uiren te bed had doen brengen, begaf ze zich, ten 1 uiren, vergezelschapt van Monf. *de Lausun*, 3 *Fransche* Edellieden, en 2 *Italiaansche* Juffrouwen, aan de geheime trappen van *Withal*, in een roeibark; gaande Milord *Peterboroug*, met de Prins van *Walles* op zyn ermen, nevens de minne Juffr. *Labadie*, Juffr. *Powis*, en Juffr. *Strikland*, en noch noch een andere vrouw, in een tweede: waar op 's morgens ten negen uiren de tijding quam, dat zy gelukkig, tot *Margat*, in een *Fransch* oorlogsschip, dat haar aldaar verwachte, was overgetreeden.

Eduarden] Hoe veel *Eduarden* in de lange reeks der Koningen van *Engeland* gesteld worden, kan de Leezer boven in een oogenblik aanmerken; maar behalven deeze is noch die *Saxische Eduard*, (wiens staf, kroon, en rijksstoel, noch heden in de plechtigheden der Krooning gebruikt worden) zoon van *Ethelreed*, en zyn tweede vrouw *Emma*; die, van overspel, met de bisschop van *Winton* begaan, zynde betigt, om de betyging valsch te maaken, genoodzaakt is geweest, bloots voets over 9 gloeiende ploegyzers te gaan. Ziet de *Engelsche* schrijvers. Hy in *Normandyen* in ballingschap levende by Hertog *Willem* den *Bastaard*, zyn bloedverwant, beloofde denzelven (gelijk hy kinderloos was) de navolginge in het *Engelsche* rijk: zoo boven verhandeld is: overleden zynde, hebben hem de *Roomschgezinde* in het getal der *Heiligen* gesteld, en de *Confessor* of de *Belyder* geheeten.

Die 't hof verwarde] In deeze Tafereelen word de *Jesuwijt* Pater *Edmund Peters* verbeeld, met de koningin uit hof (daar hy de volkoomene meester speelde, en des Konings oor bezat) de vlucht neemende; maar de geloofwaardigste tydingen verzeekeren ons dat hy langen tyd te vooren naar het stedeken *Graves-end* was geweeken, om naar *Vrankryk* te trekken; terwijl de koning de priesters van *St. Jonas* en *Lincolns Inn* had bevoolen gezaamentlijk zich ook over zee te begeeven.

Met de naam] Ik hebme door het opschrift van de print laaten misleiden; aangezien men nu weet dat niet de Konin-

gin,

gin, maar de koning te *Margat*, door het *Fransch* schip *l'Asseurance (verseekering)* is opgewacht.

Niet te vreeden] Alzoo zy met recht mogt vreezen of die *Verzeekering* haar wel genoegzaam zou verzeekeren; want niet alle goede *ominеuse*, of voortspellende, naamen juist den gewenschten uitslag hebben; alwaarom zo goede als quade van de oude meer veracht en verworpen, als aangemerkt, en ter herten genoomen zijn.

Evenwel *Pompejus de Groote* (zo *Valer. Maximus* 16, 5 c. 6 ex. verhaald) by *Pharsalos* in *Griekenland*, door zyn schoonvader *Cæsar*, zynde overwonnen, naar het eiland *Cyprus* vluchtende, toonde van verre den schipper een zeer aanzienlijk gebouw, op den oever, voor de stad *Pafos* staande; en verzocht de naam van het zelve te weeten: maar hoorde nauwlijks dat het Κακοβασιλεία, *'t Quade rijk*, genoemd wierde, of veranderde 't voorneemen van aldaar te landen; keerde zyn oogen daar van af, en beval met een zucht het schip een haven op te zoeken, die, ten minsten met de naam, hem beter beloften van een veilige schuilplaats mogt geven.

Kalis] Een sterke zeestad, in *Vlaenderen*, tegen over *Engeland*, geleegen; alwaarom zy gemeenlijk voor *Ittius* of *Itius Portus Morinorum*, Cæsars overvaart uit *Vrankrijk* na *Britanjen*, (zie *Cæsar* 5 B. des *Gall. Oorl.*) word genoomen; hoewel hier in de Geleerde niet van een gevoelen zyn.

Zommige gelooven, dat niet *Kalis*, maar *Sint Omar*, in *Arteys*, de *Portus Itius* is: bevestigende het (behalven andere overblijfzelen der aloudheid) met de zandige oevers, die deeze stad omringen, en als met de vinger aanwijzen, dat zy wel eer een zeehaven is geweest.

Andere willen dat *Bononia*, anders *Bolonje*, en *Beunen*, of *Gessoriacum* (dit is een en dezelve stad) die *Portus* of haven zou zyn: aangezien *Plinius*, en de oude Lofredenaars, of *Panegyrici*, van haar bequaamheid tot de overvaart getuygenis geven; behalven dat by de zelve, recht tegens *Dover* over, noch heden een overblijfzel van een *Romeinsche Pharus*, of vuur tooren (door *Karel de Groote* naderhand hermaakt, en nu *Tour de Order*, *The Oldman*, of *Bullen* genoemd) word aangemerkt.

Andere weder zoeken gemelde *Portus* by *Blaknes*, ook *Vitsan* en *Witsan* geheeten; nademaal de *Engelsche* geschiedenissen van de veilige vaart tusschen *Vitsan* en *Dover* gewag maaken; hoewel haar haven nu toegestopt en geheel onbruikbaar is.

Geen ruft] Daarom fchrijft *Statius* (3 B. des *Thebaanfch.* oorl.) in deezer voegen, zeer wel:

> *Invigilant animo, fcelerifque parati*
> *Supplicium exercent curæ.*

Het geweeten ligt in den boezem altijd even wakker, en houd zich bezig met euveldaaden vinnig te ftraffen.

Wenden] Veranderende zyn voorneemen van den vyand het hoofd te bieden, brak hy zyn leger op by *Salisbury*, en quam, zeer droevig en onfteld binnen *Londen*; vergaderde zeker getal van Geeftelijke en Waereldlijke Heeren op *Withal:* die hem alle tot het fpoedig beroepen van een vry *Parlament* aanmaanden, en met een rieden Z.K.H. zyn meening af te vraagen, en ftilftand van wapenen te verzoeken; ondertuffchen (zyn krijgsmagt verftrooid en overgeloopen zynde) deê hy den *Tour* verzeekeren, en het gefchut vervaardigen; aan die van de ftad hier door gedachten gevende, als of hy zich daar op poogde te verfchuilen, en, by gelegenheid van geweld, ten uiterften te verdedigen.

Schenden] Keer tot het geene boven 6 pag. is aangeteekend.

Toeftaat] Den 7 Decemb. deê hy, door den *Kancelier* opentlijk verkondigen zyn voorneemen van een *Parlement* tegens den 25 Januar. binnen *Weftmunfter*, te beroepen; gaf door eenige afgezondene, daar van kennis aan Z.K.H. en zond, heel fpoedig, de beroepbrieven alom na de *Provincien* en landfchappen van het geheele rijk.

Belet] Als te voren de meefte *Provincien* door een gefchrift het fpoedig beroepen van een vry *Parlement* verzochten, zo beloofde hy, met zyn gewoonlijk uitftellen voortvaarende, zulks te doen, zo ras zyn vyand zou zyn ten ondergebracht.

By nacht] Tot dus verre tuffchen duizend onzeekerheden hebbende gefworven; befloot hy, vol wanhoop, uit het rijk te vluchten; zond de koningin, met de Prins van *Walles*, voor af na *Margate*, en volgde haar, zo 20 pag. gezegt is, met het krieken van den dag; na dat de afgezondene naar Z. K. H. met goede hoop van onderhandeling, en verdrag, waaren te rug gekoomen.

Te worftelen] De kitz niet alleen te kleen, maar ook te licht geballaft zynde, wierd hy gedwongen in *Eaft-Swale*, tot *Feversham*, in *Kent*, in te loopen; daar hy, wegens zyn flecht gewaad onbekend, van eenige boeren en viffchers zeer qualijk

lijk onthaald, aan land gebracht, en in verzeekering is genoomen.

Z. K. H. dit onverwacht voorval verſtaande zond den Hr. van *Zuyleſtein*, om te betuygen het leetweezen dat hy had over het geen hem, zo door het onweer, als door de baldaadigheid der boeren, was overgekoomen: te gelijk verklaarende dat hy zich vrylijk, werwaarts hy ook wilde, zou konnen begeeven; het zy hy dan begeerde naar *Londen* te keeren, of elders heen te trekken.

Dat gaf hem weder moed en nieuwe hoop; hy keerde naar *Londen*, en trad, van zyn lijfwacht verzeld, op *Withal*; maar de lijfſchutten van Z. K. H. deeden deeze verhuyzen, en naamen, volgens gegevene laſt, de wacht waar aan beide de hoven, *Withal* en *S. Iames*.

Te ſcheiden] Z. K. H. de ſtad *Londen* allenskens naderkoomende, wierd de koning, uit zyn naam verzocht, by deeze gelegenheid wat verder van de ſtad te willen wijken, wordende ten dien einde hem verſcheidene verblijfplaazen voorgeſlaagen; doch hy (ziende alles door zyn vyand bezet, en yder een van hem afgeweeken) koos *Rochester*, en voer ontrent de middag, met 3 barken, derwaarts, in het gezelſchap van de Graven *Dumbarton*, en *Aràn*, &c. omringd van Z. K. H. troupen, zo te water als te land; om hem tegens de muitende gemeente te beſchermen, en veilig in gemelde ſtad te brengen.

Hy bleef te *Cobham*, een plaats niet verre van *Rocheſter* geleegen; doch, eer men het docht, had hy zich in ſtilte, op een morgen, met den Hertog van *Barwyk*, na *Doever*, zo men meend, begeeven, om alleen, van 2 of 3 perzoonen, verzeld, met een viſſchers ſchuyt, na *Vrankryk* over te vaaren; waar op, binnen korten, tijding quam, dat hy in *S. Ians* baai, te *Ambleteuſe*, tuſſchen *Kalis* en *Belonje*, was aan land gegaan, en met grooten haaſt naar *Parys* vertrokken.

Rocheſter] Anders *Roveceſter*, een ſtad in *Kent*, aan de rievier *Medwaag*, of *Medway*: in ouden tijden *Durobrivis* geheeten.

Voorts is het aanmerkelijk dat in *Engeland* zo veel ſteden en vaſte plaatzen de naam van *Cheſter* of *Caſter*, (dat is *caſtrum*, kaſteel) hebben; het zy dan datze aan rievieren of elders zyn geleegen, naamelijk: *Exceſter*, aan den *Ex*; *Ribceſter*, aan de *Ribellus*; *Gloceſter*, of Golcheſter, aan de *Coln*; &c. *Chicheſter*,

Alcester, *Bincester*, *Lancester*, *Leicester*, *Bathancester*, *Iuelcester*, *Dorchester*, *Mancester*, *Worcester*, *Littechester*, &c, ja zelf eenvoudig *Cester*, aan de rievier *Dee* of *Deva*.

En dat deeze, voor het grootste gedeelte, burgen en vastigheden der oude *Romeinen* zyn; gelijk dat, behalven hunne duirzaam en onverganglijk muirwerk, betuygen de keiserlijke Medalien die in *Northumberland*, *Huntington*, Darbyschier, *Breknokschier*, *Worchesterschier*, *Bedfortschier*, *Kent*, *Nortfolk*, *Sutrey*, *Dorsetschier*, *Somersetschier*, *VVilschier*, *Caarmaardenschier*, *Barthschier*, *Oxfordschier*, *Schropschier*, *Essex*, *Middelsex*, en andere landschappen zo overvloedig met het ploegyzer of met de schop ondekt worden; ja, in *Nottinghamschier*, worden zy van de verkens, al wroetende, by geval, voor den dag gehaald; en deshalven, van de boeren *Verkenspenningen* geheeten. Zie Cambdenus.

Lelivorst] Van *Vrankryks* ryzen en daalen meen ik elders wydloopiger te spreeken, en zal hier slechts aanmerken, dat de eerste Stam van haar koningen naauwlijk bloeide, of zy verwelkte en beswéek daadelijk; want

Alhoewel *Clodovæus*, (*Chlodovechus* of *Hludovicus*, by de ouden) een groot erfdeel naliet, zo is het van zyn zoonen in 4 deelen ontleedet: en nimmer zo wel weder zamengevoegd, of telkens op nieuw gedeeld, en van een gescheurd: onder de regeering van ledige en niets uitvoerende koningen.

En *Karel de Groote* was wel, zonder tegenspreeken, de eer der *Franschen*, en luister van het tweede Stamhuis: maar na hem wierd die verduisterd door de al te lichte involgingen van *Ludewyk de Goedertierene*, en verduysterde noch meer door de verwerde regeering van *Karel de Kaale*, ja verdween ten eenemaal door de swakheid van *Karel de Vette*: na welke *Vrankryk* wierd bestierd van verzaagde, blode, en wispeltuirige vorsten, die een ander Geslacht de weg aanweezen om hen van de rijksstoel af te werpen.

Doch, aangezien *Karel de Eenvoudige*, de laatste van het *Karolijnsche* Stamhuis, Hertog van *Lottringen* is geweest, zo hebben de Hertogen van dat landschap (tot den dag van heden) zich wettige nazaaten van *Karel de Groote*, en gerechtigde erfgenaamen van de *Fransche* kroon, en in tegendeel die van het derde Geslacht, dat is, de navolgers van *Hugo Kapet* (waar onder ook *Ludewyk de XIV*.) voor *Usurpateurs* en onwettige bezitters van het Rijk, verklaard: doch hier af elders.

Lo-

Lovies] Gelijk zyn voorzaaten, moedig op de titelen van *De Allerchristelijkste*, en *De eerstgeboorene zoon van de Heilige Kerk*: uit den stam der *Bourbonnen*, die de *Valoyzen* in de regeering zyn gevolgd, herkomstig: zoon van *Ludewyk de XIII, Iustus*, of de *Rechtvaardige* bygenaamd: naar een lange verwachtinge, by naar buiten alle hoop, in het jaar 1638 gebooren: in het jaar 1654, het 16 zynes ouderdoms, binnen *Rheims*, met onbeschrijflijken pracht en toestel, gezalfd en gekroond, in het jaar 1660, tot *S. Ian te Luz*, met *Maria Teresa*, dochter van *Filippus* koning van *Spanjen*, plechtig getrouwd: heden, in het 51 jaar zynes ouderdoms, en het 46 zyner regeering.

Geprezen] Ten minsten van zyn ploymstrijkers, die hem, in de gedaante van een *Son*, op de medalien stellen, met de verwaande byschriften: EVEXI, SED DISCUTIAM, *'K hebze opgeheven; doch za'ze vveder verstroojen, en laaten vallen*: NEC PLURIBUS IMPAR, *Vermoogende tegens veele*; NEC CESSO, NEC ERRO, *Noch ik sta stil, noch ik raak van het Spoor*: SUFFICIT HIC TERRIS, *Hy is genoeg ook voor ontelbaare vvaerelden*: en diergelijke meer, te veel om alhier te zaamen opgeteekend te worden.

Veeler Grooten] Op zeekere Medaly staat rondsom het beeld van dien opgeblaazen koning: LUDOVICUS MAGNUS FRANC. ET NAV. REX. P. P. Ludewijk *de* Groote, *koning van* Vrankrijk *en* Navarre, *Vader des vaderlands*: zynde op het ruggestuk afgebeeld de *Son*, of *Phœbus*, zydende in een ring van steden en vastigheden, in het jaar 1672, in *Nederland* overrompeld; met dit byschrift: SOLISQUE LABORES, *Den daagelijkschen arbeid van de* Son.

Maar zeker liefhebber merkt aan, dat de vorsten, dien ooit de naam van *Groot*, (die de *Vorst* der *Vorsten* alleen toebehoord) zelf ook na de dood gegeeven is, een treurig en rampzalig eind gehad hebben; en versterkt zyn zeggen met dit naamregister.

1. *Cyrus* de *Groote*, koning der Persen; in de slag tegens de *Scythen* gesneuveld, en, na zyn dood, van een vrouw gebraveerd.

2. *Alexander* de *Groote*, koning van *Macedonien*, en *Asien*; in de bloem zyns levens, van zyn eigene boezemvrienden (zo de meeste gelooven) met vergif omgebracht; hebbende geen tijd gehad van een oogenblik, in zijn arbeid te rusten, en de vruchten zyner overwinningen te genieten.

3. *Antiochus* de *Groote*, koning van *Syrien*; verloor een groot deel van zyn rijk, en quam, in een oproer, door de hand zijner onderdaanen, aan zyn eind.

4. *Pompejus* de *Groote*, *Roomsch* Burgemeester en Veldheer; van zyn schoonvader uit het veld gejaagd, en van de geringste soort van menschen schelmachtig vermoord: onthoofd, en nauwlijks begraaven.

5. *Herodes* de *Groote*, koning van het *Joodsche* land; zeer pijnlijk, in stank en vuyligheden, overleden.

6. *Antoninus* de *Groote*, bekend door de naam van *Caracalla*, *Roomsch* keiser; door toedoen zynes navolgers, van zyn dienaars vermoord.

7. *Alfonsus* de *Groote*, koning van *Leon*; zag zyn kinderen tegens hem opstaan, wierd gedwongen de kroon af te staan, en de legers van zyn zoon, als onderveldheer, te gebieden.

8. *Sanche* de *Groote*, die zich keiser van *Spanjen* liet noemen; in 't gewaad van een pelgrim, op een bedevaard, smaadelijk vermoord.

9. *Pedro* de *Groote*, derde koning van *Arragon*; in een veldslag tegens de *Fransche* gebleeven.

10. *Kasimier* de *Groote*, koning van *Poolen*; moest, in het 37 jaar zynes ouderdoms kinderloos overlydende, de stam van de vermaarde koning *Piastus* in hem zien uitgaan.

11. *Iohannes* de *Groote*, *de II*, koning van *Portugaal*; verloor op een treurige wijze, zijn zoon *Alfonsus*; verviel in een swaarmoedigheid, en stierf aan de waterzucht: doch niet zonder achterdocht van vergeven te zyn.

12. *Albohace* de *Groote*, de 19, koning van *Granada*; wierd van zyn onderdaanen afgezet, en zyn ryk (na dat al 2 navolgers, door de oproerige gekroond, hadden geregeerd) door *Ferdinandus* (waar meê de heerschappy der *Mooren* in *Spanjen* eindigde) vermeesterd.

13. *Filippus* de *Groote*, *de I*, koning van *Spanjen*; getrouwd met *Ioanne* de *Zottin*; kleenhertig in zijn leven, en ongelukkig in zijn vroeg en ontijdig sterven.

14. *Henrik* de *Groote*, *de IV*, koning van *Vrankryk*; gelijk yder is bekend, jammerlijk met een mes doorstooken.

15. *Gustavus* de *Groote*, koning van *Sweeden*; verraderlijk doorschooten, op een tyd als hem, tot aanwas van glorie, het leven allernodigst was.

Ja, volgens zyn opmerkinge, zyn *Constantinus* de *Groote*, *Valentinianus* de *Groote*, *Theodosius* de *Groote*, en zelf *Karel* de Groote (hoewel die bynaam in hen wat anders beduyde, en de

eerste

eerste en oudere van de tweede en jongere alleen onderscheide) ongelukkig in hun leven, en rampzaalig in hun sterven geweest.

Niet gelooven) Niet tegenstaande de geheime *Alliance*, of't verbond, buiten kennis van *Haar Hoogmoogende*, tot verstooring van *Neerlands* rust en welvaaren, met *Vrankryk* geslooten.

Pompejus] Deeze veldheer (waar af 51 en 56 p.) in *Macedonien* zo deerlijk van *Cæsar* geslaagen zijnde, nam zijn uiterste toevlucht tot de jonge *Ptolomæus*, koning van *Egipten*, broeder van de alom vermaarde *Cleopatra*; doch deeze, misleid door zyn ongetrouwe raadsheeren, heeft, uit reden van staat (te weeten om de gunst van den overwinner te verkrygen) deezen elendigen vluchteling uit zijn schip doen lokken, en ontrent den oever, in een sloep, doorstooten en onthoofden. Zie, voor alle, *Plutarch.* in zyn leven, en *Lucanus* in het boek van den *Farsalischen* oorlog.

Zoon) *Lovis tous Sainct* geheeten: om dat hy, in het jaar 1661, daags naar *Allerheiligen*, ontrent den middag, is gebooren: evenwel doorgaans den *Dolfyn* genoemd, wegens het prinsdom *Dauphiné*, of *Delfinaat*: 't geen *Humbert*, prins van *Dauphiné*, zyn zoon *Dauphin* verlooren hebbende, aan de *Fransche* koning, *Filips de Valoys*, overgaf: met beding, dat de eerstgeboorene zoonen der *Fransche* koningen, zouden moeten voeren den titel van *Dauphin*: om daardoor de geheugenis van zyn zeer beminde zoon te vereeuwigen.

Ierland] Gelijk de koningrijken van *Engeland* en *Schotland* onder de naam van *Groot Britanjen* worden begreepen, zo word door dat van kleen *Britanjen* het tegens overleggende *Ierland* verstaan.

Een schoon en vruchtbaar eiland; door de *Romeinsche* wapenen, volgens de beste schrijvers, nooit beroerd; van hun eigene koningen geregeerd tot aan *Henrik de II*, koning van *Engeland*: die, in het jaar 1172, (als deeze met een inlandsche oorlog malkanderen op het lijf vielen) met een uitgezocht leger in *Ierland* oversteekende, het gebied verkreegen heeft, en daar in van de *Paus* bevestigd: doch de eernaam van Koning is allereerst, door de *Staaten* van het eiland aan *Henrik de VIII*, in't jaar 1555, met toestemminge van het *Roomsch* opperhoofd, opgedraagen.

Voorts heeft het veelmaalen, door hulp van de koning van *Spanjen*, gepoogd haar vrijheid weder te krygen; doch zonder eenige vrucht; terwijl het de goede voorzorg van de koningin *Elisabeth* tot haar oude gehoorzaamheid heeft gebracht.

SES-

SESDE TAFEREEL.

Intreede van Zijn Koninglijke Hoogheid binnen Londen, den 28 Januar. 1689.

BESCHRYVINGE

en Verklaaringe der Cyfergetallen.

Word 1. *vertoond* Z. K. H. *uit zyn kalesse getreeden, om de* 3 Hoofdgecommitteerden *tegen te gaan.*

2. *De Prins van* Deenmarken, *Milord* Grafton, *de Graaf van* Denschier, *de Milords* De la Meere, Danby, Churchil, *&c. nevens de Graven van* Nassou, Solms, *&c.* Benting, *&c. gevolgd van de* Neerlandsche *en* Engelsche *ruitery.*

3. *De Marquis van* Hallifax, *&c. met de aanweezende Lords van* Londen.

4. Rekorder, Lord Major *en* Aldermans *van* Londen.

5. *Aartsbischop van* Kantelberg, *met alle zijn onderhoorige Bischoppen.*

6. *Aartsbischop van* Jork; *Bischop van* Londen, *&c.*

7. Sherifs, Vrederechters, Bailliefs, *&c. met alle de* Hooge bediende *der steden* Londen *en* Westmunster; *alle tusschen een dubbelde rijge van hunne karossen ingaande; gevolgd van de* Lichchaamen *van alle de* Gilden, *&c.*

8. *Paard- en voetvolk van de* Lord De la Meere, *dapper vuirgevende onder het verwellekoomen.*

9. *Paard- en Voetvolck, uit het verstrooide konings leger*

leger getrokken, vaardig om aan Z. K. H. *den eed te doen.*

10. Ierſche *en* Roomſchgezinde *zoldaaten, ſtaande om ontſlaagen te worden.*

11. *Lyfwacht te paarde van* Z. K. H. *hebbende, onder de Hr. van* Zuileſtein, *die van de koning, uit* Withal *en* S. James *perk, reeds doen verhuyzen.*

12. *De koninglijke huizen* Withal *en* S. James, *voor* Z K. H. *gereed gemaakt.*

13. *Abdy - of* Weſtmunſter *kerk, de begraafplaats der voornaamſte koningen en vorſten.*

14. Parlaments *huys, of* Weſtmunſterhal.

15. *De oude kerk van* S. Paulus, *na verſcheidene verbrandingen, ſchoonder en heerlyker opgehaald.*

16. *Het vaſte ſlot de* Tour, *van de* Trainbands *ingenoomen; die het geſchut aan alle kanten doen loſſen.*

17. *De groote en vermaarde brug; daar de Koning (6 uiren te vooren) om, voor de tweede maal, het Rijk te begeeven, doorgevaaren was.*

18. *De volkryke koopſtad* Southwarke, *(dat is 't* Zuiderwerk) *over de* Teems *geleegen, en door gemelde brug, met* Londen *vereenigd.*

19. Lambethouze, *'t hof van den Aartsbiſchop van* Kantelberg.

20. *'T nieuwe Gaſthuys in* Totekomfields, *op de weg naar* Weſtmunſter.

21. Engelſche *en* Schotſche *Heeren, de ſtoet van Z. K. H. vermeerderende.*

22. Trainbands *op de weg van* Windſor *gezet, om* Z. K. H. *in te haalen.*

23. *Lyfwacht te voet van* Z K. H. *geſtaadig vuur gevende.*

24. *Stads herberg op de weg van* Sion, *alwaar* Z K. H. *des nachts, zo gezegt is, had geſlaapen.*

O ſchoo-

O schoone droom, die *Londen* deê verschijnen,
Maar ook te ras, en als een spook, verdwijnen,
Keer wederom! al zijtge een ydle niet,
Men minde u meêr zo gy ons 't voorwerp liet.

Noch is 't geluy der klokken in mijn ooren;
Noch meen ik het geschut al om te hooren;
Noch word ik hier gedrongen aan een zy,
En daar verjaagd van *Willems* ruitery;
Terwijl ik hem zie van zyn wagen treeden,
En de *Aldermans*, de meêrdre en mindre Leeden
Des *Staats*, vol vreugd, geboogen aan zyn voet,
Bejegenen met de allerheuschste groet.
Ik ken de *Lords*, de Bisschoppen, en Grooten,
Aan hun gewaad, en de andere Ampigenooten,
Omheinigd van karossen, zonder tal;
Noch peinsende, in het nad'ren, aan 't geval,
Dat die verstoot, die schielijk zal verheffen:
Zy zien het, en zy konnen 't niet bezeffen.

De grijze *Teems* kijkt uit zyn glaazen kil,
En weet niet wat die staatzy zeggen wil:
Waar hy zich keerd, hy hoord het bald'ren, dond'ren
Van 't grofgeschut: de *stad* stild zyn verwond'ren,
En spreekt hem aan; *vermaarste rijksrievier,*
Ontzet u niet; hoor de oorzaak van't getier.
Oranje, *die dit eiland doet herleeven;*
De erfvyanden heeft uit het ryk gedreeven;
De Godsdienst, *met een ys're wal, beschut;*
De Vrijheid, *in het struiklen, onderstut;*
Die komt om hier verwarringen, geschillen,
En jalouzy, te stuiten en te stillen:
Ik toon myn vreugd, gelyk gy ziet en hoord.

Zy ſwijgt: de *Teems* duikt onder, met dit woord,
En ſchud zyn kruik: het huppelende water
Wijkt *Londen* niet; 't ſpeeld, met een bly geklaater,
Voor *Withals* trap, en drukt de blyſchap uit
Met ruiſſchen, heeſch doch lieflijk van geluid.

Hier wierd de droom en 't nachtgezicht gebrooken:
Driemaal heb ik myn oogen weêr gelooken,
Driemaal vergeefſch naar dit vermaak gezocht,
En de intreê my weêr in het hoofd gebrocht.
Te meerder kon my deeze vreugd bekooren,
Dewijl het ſnel gerucht ons hier deê hooren
Dat, zonder pracht en zonder plechtigheên,
De *Oranje Vorſt* in *Londen* was getreên:
Te wijs om in die ſtad te triomfeeren,
Die onlangs zyn ſchoonvader zag regeeren.

Zo is uw print, hoe heerlijk voor 't gezicht,
Een vinding, ô *Romein*, alleen verdicht:
Uit liefde deed ge dus de Veldheer binnen koomen;
Ik hem onthaalen; in het midden onzer droomen.

Lords] In de *Saxiſche* aanteekeningen van *Alfrik* bevindmen dat *Laford*, of by verkortinge *Lord*, Heer te zeggen is.

Biſſchoppen] Welke alle, in *Engeland*, Baronnen des Rijks zyn; van rechts - en gewoontes weegen gemagtigd in alle *Parlamenten*, als Paren van het Rijk te raaden, te handelen, te ſchikken, in te ſtellen, te beſluiten, &c.

Teems] De opperſte van alle rievieren in *Engeland*, die (gelijk in het ooſten de *Eufrates Babylonien* en *Aſſyrien*) dit rijk bevochtigd en vruchtbaar maakt.

Gemeenlijk word hy *Teems*, doch by de *Latynen Tamaſis*, geheeten; een naam van *Iſis* de *Ouſe*, en *Tama* (twee rievieren, by *Dorcheſter*, in *Oxfortſchier*, in malkander vloejende; op de zelve wyze als *Jor* en *Dan* in het *Joodſche* land, en *Dor* en *Dan* in *Vrankrijk*) te zaamengelaſcht.

Aan zyn oever leggen de plaatzen, *Wallingford*, *Reding*, *Henley*, *Madenheat*, *Windsor*, *Stanes*, *Otlandes*, *Kingeston*, *Brentfort*, *Londen*, en *Graves end*; waar na hy zich, (mits hem de stranden ten wederzyde begeeven) met een ruyme en wyde mond (by de naam *The Temes mouth* bekend) in de *Noordzee* laat vallen.

Kruik] De rievieren worden doorgaans, zo van Poëten als schilders, afgebeeld in de gedaante van oude gryzaards, met hoornen op het voorhoofd, uit mosch en lisch uitkykende: houdende een kruik onder hun ermen daar zy water uit storten, en in hun handen een scheepjen, of riet, of hooren van overvloed.

Tot bewijs zal één plaats van *Statius* den Leezer moogelijk voldoen:

Pater ipse bicornis
In lævum pronâ nixus sedet Inachus *urnâ.*

Vader Inachus, *draagende twee hoornen op zijn hoofd, zit voor over op zijn waterkruyk leunende.*

En het beeld van den *Rhyn* op de medalien van *Drusus*, *Domitianus*, en *Posthumus*; van den *Tyber* op die van *Anton. Pius*, en *M. Aurelius*; van den *Donau*, en den *Eufrates*, op die van *Trajanus*; van de *Nyl* op die van *Hadrianus*, &c.

Beteekenende de lange baard hunne veel eeuwige overoudheid; de hoornen, hunne wielingen, en kronkelende drajingen; de kruik hunne bronnen, en oorsprongen; het scheepjen hunne bevaarbaarheid; het riet hunne waterrijkheid; en het hooren van overvloed de bevruchtinge der hen-omringende koorenlanden.

Withal] Een heerlijk huis, het hof der Verzoekschriften, nevens de koninglijke wooning van *S. James*, van *Hendrik de VIII* op de boord van den *Teems*, gebouwd, en met een vyver van een gescheiden; wegens de sierlijke witheid der steenen, van welke zy is opgegetimmerd, de naam van *White Hall* in het *Engelsch*, en *Leucæum* in het *Latyn*, dat is, *Witte hof*, ontfangen hebbende.

SE-

SEVENDE TAFEREEL.

Vertrek van Haar Koninglijke Hoogheid, Mevrouw de Prinsses van Oranjen, uit Holland den, 20 Februar.

BESCHRYVINGE

en Verklaaringe der Cijfergetallen.

Word 1, *vertoond*, Haar Koninglijke Hoogheid, *in het* Staate *jagt*, *van eenige aanzienlijke* Leeden *van onzen* Staat *haar afscheid neemende.*

2. *De* Gedeputeerde, Obdam, Alewijn, Valkenier, *en* Steenhuyzen; *uitgezonderd om met* H.K.H. *naar* Engeland *over te steeken.*

3. *Het koninglijke schip, bezet met juychend bootsvolk, vol verlangen om* H.K.H. *binnen boord te ontfangen.*

4. Herbert, *omringd van verscheidene scheepsbediende op het oorlogsschip, staande om* H.K.H. *in het opklimmen de hand te bieden.*

5. *Des Konings afgezondene scheepen, die tot geleiders zullen dienen.*

6. *Scheepen van den Staat, tot het zelve oogmerk gereed.*

7. *Speeljagten van allerhande zoort van menschen, begeerig* H. K. H. *voor het laatst noch te aanschouwen.*

8. *De stad* Briel, *tusschen het mast en touwerk zich heel plaisierig vertoonende.*

Tot

TOt noch toe geen gewag van u, ô *Stuardinn*'!
Wy zullen evenwel vereeuwigen uw min,
Uw zorg, uw hertzeer, en uw te beklaaglijk lijden,
Terwijl de Prins vertrekt om voor uw recht te ſtrijden.

Als u zyn laatſte reên noch galmden in het oor;
Het huilen van de wind verdoofden uw gehoor;
En niemand tyding van den Ammiraal quam brengen;
Ah! wie verwonderd zich die u ziet traanen plengen?

Doch, in die droefheid bleef de zedigheid u by:
Gy ſtelde onnut misbaar, heldachtig, aan een zy,
Bedwong uw tochten met een tegenwicht van reeden,
En offerde, voor hem, den wierook der gebeeden.

Maar, hoe Princeſſe, is 't waar? wat hoor, wat zien ik hier?
Vertrekt gy na de *Brit*? laat gy den *Batavier*,
Die u ſo diende? eilaas, uw beeld droeg in zijn harte?
Met zijn geneegenheid alle *Engelanders* tarte?

O ja; daar ligt het ſchip van *Herbert* voor den *Briel*:
O wreede droefheid! wat een ſteek! gy treft de ziel!
Laat ik haar bidden: neen, geen klaagen ſal toch baaten.
Haar vaſt te houden is een miſdaad, waard te haaten.

Doch, ſchoon ik treure, en zit bedolven in den druk,
'k Misgun *Maria* niet 't begin van haar geluk;
Noch 't Leger, dat ze, by de aanleider en behoeder,
Ook 't lang gewenſcht gezicht geniete van hun Moeder.

Stuar-

Stuardin) Gebooren, in het jaar 1662, (twee jaaren voor haar zuster *Anna*) uit koning *Jakob*, als toen Hertog van *Iork*: gelijk boven 6 en 50 pag. is gezegt.

Doch het zal moogelijk den goedgunstigen Leezer gevallen hier het Geslachtregister der *Stuarden* te ontmoeten: die wy beginnen met

1. *David Stuard*: die tegens de *Engelsche* Koning *Eduard de III* oorlogde: wierd in de veldslag van *Durham* gevangen: zat 2 jaaren in hechtenis, binnen *Nottingham*: stierf zonder kinderen na te laaten, in het jaar 1270: in zijn plaats stelde men

2. *Robbert Stuard*, zusters zoon van gemelde *David*; overleed, na verscheidene veldtochten tegens de *Engelschen*, na 19 jaaren regeerens, gerustelijk in het jaar 1390; achterlaatende, onder andere kinderen, *Jan*, die zyn vader volgde in het rijk, en zich mede

3. *Robbert* dede noemen; had een eenige zoon, geheeten *Jakob*, die, van hem naar *Vrankryk* zijnde gezonden, op zee van de *Engelschen* wierd gevangen; 't geen de vader zo ter herten nam, dat hy van droefheid stierf; waar op de koninglijke heerschappy 18 jaaren stilstond: terwijl trouwde

4. De gevangene *Jakob Stuard*, in het jaar 1424, met *Iohanna* de Hertogin van *Klarence*; doch de bruitschat, die zy hem toebracht, niet genoeg zynde om hem uit den kerker te verlossen, wierd hy genoodzaakt voor het overige geld borg te stellen; 23 jaaren daar na, teweeten in het jaar 1447, is hy, door toedoen van *Gualter*, den Graaf van *Atholia*, zyns vaders broeder (die naar het rijk stond) verraderlijk, met veele wonden, omgebracht.

5. *Jakob de II* volgde zyn vader; welke het kasteel *Roksburg* ('t geen de *Engelsche* van de *Schotten* langen tijd bezeten hadden) belegerd hebbende, door het bersten van een grof geschut, in 't 29 jaar zijns ouderdoms, wierd dood geslaagen: laatende het rijk aan

6. *Jakob de III*, zijn zoon; getrouwd, in het jaar 1469, aan *Margareta*, dochter van de koning van *Noorwegen*; had het ongelyk van in den haat zijner onderdaanen te vallen, terwijl hy eenige oproerige poogde te straffen; deeze slaan de zijne by *Sterling*, en dryven hem, door het vallen van zyn paard reeds verswakt, op de vlucht: als wanneer hy op een watermoolen word achterhaald en omgebracht.

7. *Iakob de IV* was zyn zoon, en erfgenaam van het rijk; trouwde met *Margareta*, dochter van *Henrik de VIII*, koning van *Engeland*; oorlogde (terwijl gemelde *Henrik*, over zee, voor *Doornik* lag) door *Ludewyk de II*, koning van *Vrankryk*, aangehitst, tegens de *Engelschen*, en dreef hen op de vlucht; doch, de vluchtende eindelijk weder op hunne vervolgers vallende, floegen hem dood, by de berg *Floddon* in *Nordhumberland*, in het jaar 1513.

8. *Iakob de V*, zijn zoon, quam na hem aan het rijk; doch, wegens zyn onbedreevene jongheid, onder voogden gesteld; troude met *Magdalena*, dochter van *Franciscus*, koning van *Vrankryk*, in het jaar 1537; deeze flervende, zonder kinderen na te laaten, weder met *Maria*, dochter van de Hertog van *Guise*; by welke hy twee zoonen teelde, beide jong gestorven, en een dochter geheeten *Maria*: oorlogde tegens de *Engelsche*, en als die, in het jaar 1542, de zeege behielden, zo stierf hy, weinige dagen daar na, in de lente zyner jeugd, van hertzeer: vervallende het rijk op zyn dochter

9. *Maria Stuard*; ten huwelijk vergeefs verzocht voor *Eduard*, eenige zoon van *Henrik de VIII*, koning van *Engeland*; dus een oorsprong van verscheidene oorlogen; gehuwd aan *Francois*, Dolfijn van *Vrankrijk*, zoon van *Henrik de II*, in het jaar 1558; deeze in het 17 jaar zynes ouderdoms overlydende, een wijl tijds daar na, nu 22 jaaren oud zijnde, aan *Henrik Stuard*, Graaf van *Arlai*, de koninglijke magt aan zich behoudende; ten derden, na het gruwelijk vermoorden van deeze, aan de Graaf van *Bothwel*; eindelijk, in *Engeland* gevlucht, van een eedgespan tegens de koningin *Elizabeth* beticht zynde, in het jaar 1587, het 44 haares ouderdoms, om hoofd: haar volgde

10. *Iakob de VI* koning van *Schotland*, en I van *Engeland*, haar zoon, gelijk boven 49 pag. gezegt is; deeze wederom

11. *Karel de I*, zyn zoon: in wiens plaats gekoomen is

12. *Karel de II*, zyn zoon: na welke (zie boven van alle deeze koningen) tot navolger verklaard is

13. *Iakob de II*, zyn broeder, Hertog van *Iork*, vader van *Maria*, en *Anna*; gelijkwe op de genoemde plaats hebben aangeweezen.

Batavier] Door *Batavieren* verstaat men gemeenlijk de *Hollanders*, hoewel de *Geldersche* het oudste gedeelte van het rechte *Batavien*

tavien bezitten: 't geen, om de hoogte van het land, altijd bewoond is gebleeven, en nooit verlaaten.

Welk *Batavien* geenzins zyn naam ontfing van eenen *Bato*, prins der *Chatten*, of *Hessen*, die zich hier quansuis zou neërgezet, en de grondslag van verscheidene plaatzen gelegt hebben: maar van de hoedaanigheid der landaart: aangezien *Bat-auwe*, of *ouwe*, goed en vet land te zeggen is!

Ook zyn 'er veelerhande *Batoos* geweest: by *Dio Cassius* ontmoet ons tweemaal deeze naam, gelijk ook in het opschrift van de voorhoofdsteen, in de grondslag van des keisers *Severi* herbouwd wapenhuys, tot *Roomburg* ontrent *Leiden*, door het ploegyzer ondekt.

Ja de naam van *Batavia* is voor der *Chatten*, of *Hessen* (die onder de regeering van *Nero*, in 't jaar 60, uit *Duytsland* overquaamen) lang bekend geweest: gelijk dat, uit *Schrick*, *Cluverus*, *Scriverius*, en *Vander Hoeven*, tegens *Iunius*, *Duza*, *Noviomagus*. &c. genoegzaam beweezen word van *Sim. van Leeuwen* in zyn prijswaardig boek, *Batavia Illustrata*: en in de Beschryvinge van *Leiden*.

Maar die van *Holland* (gelijk ook *Zeeland*) is, ontrent het jaar 800, uit *Deenmaaken* gekoomen: te weeten, toen de *Deenen*, *Holtsteiners*, en *Noormannen*, deeze landen hebben overweldigd, en verscheidene plaatzen, naar de naamen van hunne gewesten, hernoemd. Zie, behalven gemelde van *Leeuwen*, *Boxhornius* en *Pontanus*.

Hoewel andere *Holland Holtland* heeten, als hebbende eertijds veel bosschen en waaranden gehad: van welke men noch overblijfzelen (meest wortels en stronken van eikenboomen) midden in de zee, by *Texel*, *Catwyk* ontrent het *Huys* te *Britten*, en *Noordwyk*, en in de veenen en de grond der waterloopen van *Zuid Holland*, verneemd; volgens het schryven van *Iunius* en *Boxhornius*.

Andere weder, wegens de lichtigheid van haar veenige bovengrond, *Bolland*: doch zie terstond genoemde *Batavia Illustrata*.

Herbert] Als Z. K. H. zedert het vluchten van de Koning, met eenpaarige stemmen, van de *Staaten* des rijks tot *Prins Regent* was verklaard, zo is den Admir. *Herbert* met 4 oorloogsscheepen herwaars gezonden, om de koninglijke Prinsses af te haalen, en naar *Engeland* over te voeren.

Ondertusschen hebben de Heeren *Staaten* van *Holland* en *West-Friesland* (aan wien door H. K. H. stalmeester, de H. *Villeers*, het aanstaande vertrek was bekend gemaakt) eenige uit het midden van hen verkoozen, om H. K. H. te vergezelschappen, naamelijk, de Heeren, *Van Obdam* wegens de *Ridderschap*, *Alewyn* van *Dordrecht*, *Valkenier* van *Amsteldam*, en *Steenhuyzen* van *Alkmaar*.

Dus vertrok H. K. H. den 18 Febr. uit den *Haag*, (hebbende met

zeer beweeglijke redenen van alle de Hooge *Collegien* en Vergaderingen haar afscheid genoomen) over *Maasfluys* na den *Briel:* van waar zy, den 20, onder het lossen van het geschut, en het toejuychen van duyzende menschen, is zeil gegaan: na dat zy 11 jaaren en eenige maanden in deeze landen haar verblyf had gehad.

Briel] of *Brehel*, een *Zuyd-Hollandsche stad* op het eiland *Voorren*, hebbende, zo wel als *Helvoet*, zyn naam van den burg *Helium*, waar af 23 pag.

Merk midlerwijlen aan, dat *Hel* een *afgaande diepte* beduyd, afkomstig van het woord *Hellen*, dat is, *daalen*, *nederzakken*, &c. dus is *Brèhe* gezegt een *breeden afgang* en storting in de zee: en *Helvoet*, de voet van het vaste land, aan de zelve *helle* diepte. Zo redenkaveld meergenoemde *Sim. van Leeuwen.*

Moeder] Het is aanmerkens waardig dat ook de keiserinnen, en Vorstelijke vrouwen, op de krygsmedalien der oorlogende keiseren plaats gehad hebben.

Severus stelde zyn *Iulia Domna*, en *Antoninus* zyn *Faustina*, met het byschrift van VENUS VICTRIX, *de Overwinster*, op de geldmunt, als die keiserinnen haar mannen eens van een veldtocht, door haar bekoorlijkheden, t' huis gehouden hadden.

Maar Alexander beelde *Iulia Mamæa* zyn moeder af in de gedaante van *Venus*, met spiets en schild gewapend, na dat zy met hem uit een oorlogstocht wedergekoomen was, nevens het zelfde byschrift: VENUS VICTRIX.

Doch indien zy den oorloogende in het leger hadden vergezelschapt, zo wierdenze de *Moeders des Heirlegers* op de medalien geheten.

Dus zetteden *Marcus Aurelius* en *Severus*, ter eeren van hunne reisgenooten, *Faustina* en *Iulia*, op hunne medalien een zittend vrouwenbeeld, dat zomtijts een vogel op de hand houd, en nevens haar 2 of 3 veldtekenen, of arendstanders: of een vrouw voor een brandend altaar staande met een offerschaal in de eene, en een kistje met heiligdommen in de anderhand: en voor haar eenige veldteekenen, aldus omschreeven: MATRI CASTRORUM, *Moeder des Heirlegers.* Ziet de Aanteekeningen op mijn ROOMSCHE KEISERINNEN; daar ik, in 't 17 hoofdst. het geslacht van de *jongere Faustina* heb beschreeven en verklaard.

ACHT-

ACHTSTE TAFEREEL.

Aankomst van Haar Koninglijke Hoogheid in Engeland, den 22 Februar.

BESCHRYVINGE

en Verklaaringe der Cyfergetallen.

Word 1.*vertoond aan de eene zijde* Haar Koninglijke Hoogheid *aan land getreeden, gevolgd*

2. *van haar hofstoet en staatjufferen, die de Hovelingen de hand bieden, en, een voor een, uit het jagt leiden:*

3. *Omringeld van de oorlogsscheepen en jagten, die haar tot dusver hebben vergezelschapt, en beveiligd.*

4. *Aan de andere zijde de* Lords, *Edelen en Geestelijke van de* Provincien; *als mede*

5. De Aldermans *en* Scherifs *der naaste plaatzen, zich aan de voeten van* H. K. H. *werpende, haar hand kussende, en verwelkoomende,*

6. *Voor een voornaame herberg; waar uit ontelbaare menschen* H.K.H. *aankomst blydelijk aanschouwen:*

7. *Alwaar een koets gereed staat, om* H. K. H. *af te haalen, en na* Londen *te voeren:*

8. *In het midden van eenig* Engelsch *en* Hollandsch *voetvolk, dat zich in postuir zet om, met dapper vuir te geven, haar welkoom te heeten.*

9, 10. *En, in het verschiet, strandkasteelen, waar op het geschut, aan alle kanten, word gelost.*

Zie de *Engelander* hier de *Stuardinne* ontmoeten
Te *Greenwich*, en, vol vreugd, zich werpen voor haar voeten,
Terwijl de zeetrompet aan de oever word gehoord,
En 't bald'ren van 't geschut, geloſt aan jeder oord.
Nu vliegt de droefheid weg: de roosen van haar wangen
En lelien zyn met geen traanen meêr omhangen;
Het klaaglijk *Ach*, en 't onverzettelijk *Helaas*,
(Twee beulen van het hert) verdronken in de *Maas*,
Toen *Herbert* zyn Prinſes (na zy met kracht van reeden
't Volk voor haar wenſchen had bedankt) in 't jacht deê treeden;
Vertellende wat nu *Oranje* had gedaan
Tot welſtand van de *Brit*, en meerder zou beſtaan
Om 't rijk te ſuiv'ren van inkankerende peſten;
Het ſloopen der aloude en nooitgeſchonde veſten
Te ſtutten; en de moord, waar meê de aartsvyand dreigd.
Na welk verhaal *Mary* haar oor gewillig neigd,
Niet denkende, in die vreugd, aan 't hobb'len van de baaren,
Die 't vrouwelijk geſlacht ontroeren en vervaaren;
Dus, eerze 't weet, genaakt zy *Greenwichs* oeverzand,
En zet voorſpoedig weêr de voeten op het land.
'T gezicht vernoegd ons van deeze ed'le taferelen:
Maar als *Oranje* zal verwellekoomen, ſtreelen,
En kuſſen zyn Prinſes; de *Dapperheid* de *Deugd*;
Zo wy dit zaagen, ach, wy ſmolten weg van vreugd!

BY-

BYVOEGZEL.

Op de verandering van het weder, na dat H. K.H. was gelandet.

Maria had haar voet niet op het land gezet
Of de oceaan begon zyn golven weêr te roeren.
Wat heeft die wreede zo bedwongen en verlet
In de oorlog, die hy met de winden plag te voeren?
Door olie word de zee gepaaid, gestreeld, verzacht;
Zo 't blijkt, uw minzaamheid, Prinses, heeft meê die kracht.

Greenwich] Dat is, *groene kromte* of *inham*; een plaats in *Kent*, niet verre van *Londen*; eertijds zeer vermaard door de haven van de *Deensche* vloot, en der *Deenen* wreedheid, in het jaar 1012, aan den Aartsbisschop van *Kantelberg* getoond; doch heden bekend niet alleen door de treffelijke huyzen, van *Hendrik de VII*, en andere vorsten, aldaar gebouwd; maar byzonderlijk door de geboorte van de nooitvolpreezene koningin *Elisabeth*: heeft een vermaakelijk gezicht zo in de kronkelen en bochten der rievier, als op de schoone groente der weiden en velden.

Maar het is het verwonderens waardig dat onder de haastige schrijvers en verzaamelaars der *Nieuwigheden* zulk een verschil is, aangaande de plaats alwaar H. K. H. is geland.

Eenige willen dat zy aan het eiland *Tanet* (*Athanaton*, om dat quansius geen slangen daar op woonden, of aldaar konden leven, van *Solinus Polyhistor* valschelijk genoemd) door de rieviere *Stour*, of *Wantsume*, van het vaste laste land afgescheiden, op het land is getreeden, en te *Margate* (een welbekende zeehaven) van de *Engelsche* Grooten ontfangen.

Andere meenen dat zy te *Wolwich*, eenige mijlen beneden *Greenwich*, aan den *Teems* gelegen, te lande ging; doch wy hebben ons doen onderrechten, dat H. K. H. met een jagt, den 23 Febr. 's morgens, te *Greenwich* is aangekoomen, van Z. K. H. met een roeibark ontmoet, en 's avonts, omtrent 5 uiren, tot *Londen* op *Withehal* gebracht: waar op *Haare Hoogheden* des anderen daags, omtrent ten 11 uiren, 's middaags, voor Koning en Koninginne van

Engeland, *Vrankryk*, en *Ierland*, op de bestelde plaatzen van de stad, zyn uitgeroepen.

Maas) of *Rhyn*; want de *Maas*, deeze verbekende rievier in zyn boezem ontfangende, vernietigd zyn naam, en werpt, onder zijn eigene, twee verscheidene wateren in de Noordzee.

Zo veranderd hy zelf, by *Rotterdam* en *Vlaardingen*, zyn naam in die van *Merve*, na den *Fransche* koning *Merovaus*, die alhier zijn hof heeft gehad; zo de hooge en dikke wandmuiren, ontrent *Dordrecht*, in het water staande, (terwijl de overige, door door den oorloog en den tyd neêrgestort, liggen verdronken) noch heden bevestigen. Zie *Boxhorns* Tooneel der Steeden.

Aloude vesten] Moogelijk met geen minder wreedheid als waar meê de stadrijke landstreek van de *Paltz* onmenschlijk word aangetast, daar de heerlijke en aloude steeden, *Heidelberg*, *Worms*, *Spiers*, *Manheim*, *Oppenheim*, *Ladenburg*, en *Keydirkum* heden alleen asch en puynhoop zyn: terwijl de *Franschman*, (met het verbranden van alle de dorpen tusschen *Rhyn* en *Nekker*, tot aan de *Moesel* toe) het geheele land zo onbruikbaar poogd te maken, dat voor mensch en dier daar noch voetzel noch herberg zal gevonden worden.

Door olie) Tusschen *Hoia* en de Noorderstrand van *Pomona* (twee eilandekens van der zo genoemde *Orcades* in *Schotland*) is heeft men een zeeker engte van ontrent 2 mijlen, alwaar de zee, wegens zijn byzondere ongestuymigheid, ten hoogsten gevaarlijk is: doch de schippers, moetende die engte doorvaaren, gieten een weinig olie op het water, en ziet! de zee word stiller, en zyn woedende baaren gemakkelijker: doch de olie is niet over het water verspreid, of de golven verheffen zich vinniger en ongestuymer als te vooren. Zie de beschryvinge van *Schotland*, en de Aanteekeningen over de Zaamenspraak van de *Schipbreuk* van de hersteldet der *Latynsche* taal, *Desiderius Erasmus*.

NE-

NEGENDE TAFEREEL.

Uitroepinge van Hunne Hoogheden tot Koning en Koningin van Engeland, &c. den 23 Februar.

BESCHRYVINGE.

Worden, op de voorgrond, Hunne Majesteiten *zittende vertoond: zijnde de schouderen met koninglijke mantels ombangen, en het hoofd met een keiserlijke kroon, de hand met een vorstelijke scepter, versierd; doch de Koning houd zijn hand aan een waereldkloot, waar op* Engeland, Schotland, Ierland, Vrankrijk, *en* Nederland *zijn afgebeeld, onder deeze letteren:* LIBERANDA LIBERA; Verlos die verlost moeten zyn.

Voor haar, die van het Hooger *- en het* Laagerhuys, *hunne Majesteiten geluk wenschende, en onderdaaniglijk zich tot allen dienst aanbiedende.*

Beneden, de Koningen van Engeland *en* Schotland, *en de Princen van* Oranje; *doorluchtige* Voorvaderen *van hunne Majesteiten; aan weêrzijden het wapen van* Groot Britanjen *in marmer uitgehouwen.*

In het verschiet, de plechtige Proclamatie, *of* Uitroepinge *voor* Withehal *geschiedende, onder het steeken der trompetten, en het vreugde geschreeuw van ontelbaare menschen.*

Eindelijk, boven in de lucht, een losgerolde wimpel, voerende dit byschrift: SIS BONUS Ô FELIXQUE TUIS! Wees aan de uwe, ô nieuwe Koning, goeddaadig, en gelukkig.

Op

Op de Afbeelding van

WILLEM de DERDE,
Koning van Groot Britanjen, Vrankrijk, en Ierland.

HIer ziet de Nijd zich blind, en barst van ongeduld:
Maar gy, zie nu, met vreugd, Vorst *Willems* hoofd verguld,
O *Neêrland*, met de kroon van 't *Saxische Britanje*,
Dat nu haar heul zoekt aan de stamboom van *Oranje*!
Zie die *Nassousche* telg nu tot een boom gegroeid
Aan de oever van de *Teems*, die nu veel traager vloeid,
En zou (waar 't moog'lijk) in een stille poel verkeeren
Om nooit de schaduw van die schoone plant te ontbeeren,
Wien ooft en bloeizel, door een aangenaame lucht,
Zijn hert versterkt, en drijft de droefheid op de vlucht!
Neêrlandsche Rhyn, gy hoord de krijgsorkaanen huilen,
Vertoef niet; rep u; ras; hier kontge veilig schuilen;
Dit Koninglijke loof verstrekke u voor een schild,
Waar op de donderkaak vergeefs zijn krachten spild.
'T is *Engeland* gelukt; in veertig winterdaagen
Was die rampzalige bevrijd van duizend plaagen,
Terwijl de *Oranje* Zon zich boven *Londen* steld,
En 't ongediert verjaagd, verbrijzeld, en versmeld!
O beste Vorst, verbeeld in mijn gelijkenissen,
Draag ook voor *Neêrland* zorg, 't kan u niet langer missen.

Al heeft de Faam met uw verheffing haar verblijd,
'T is geen volmaakte vreugd, wanneer gy van haar zijt:
Zy vreest een swaarder dood, Heer Koning, als te sterven
Door 's vyands staal; dat is: u, voor altijd, te derven!

Op de Afbeelding van

MARIA STUARD,

Koningin van Groot Britanje, Vrankrijk, en Ierland.

DIt is *Maria*, die deugdrijke *Stuardinne*;
Hier opgetooid gelijk *Britanjes* Koninginne;
Dien 't hart zo weinig aan den gulden scepter klijft,
En, in haar groot geluk, steeds onverschillend blijft.
Schoon haar de rijgel van zo veel gekroonde Vad'ren
'T bloed kon doen branden, en opswellen in haar ad'ren,
Zy blijfd bezaadigd, en haar agtb're Majesteit
Is overtrokken met een zachte nedrigheid,
Maar meê ze Liviën trotzeerd, en Agrippijnen,
Die, dol van staatzucht, op het treurtooneel verschijnen
Van Romes Kapitool, en Nero en August
Ophitzen, en het rijk verstooren in zijn rust.
Vorstin, gun dat ik, in 't gedrang van zo veel menschen,
U meê begroeten mag, en mengen mijne wenschen
Met die van *Engeland*: ô schoone dageraat!
Verquikster van een droeve en onderdrukte Staat,
Verslagene, angstige, en bekommerde onderdaanen!
Mijn oog verpoost de tong, en spreekt met blijde traanen

Van

Van de oude liefde, waar meê *Neêrland* zwanger ging,
Toen zy u als haar Vrouw, en Landvoogdes, ontfing.
Om deeze liefde wil toch *Neêrland* niet vergeeten
Maria; heeftze ook laatst zich in uw dienst gequeeten
Gelijk een krijgsheldin; zy wenscht geen ander loon
Als 't zaamen-vlechten van haar Pijlen en uw Kroon.

Saxische] Dat de *Engelanders* van afkomst *Duitschers* en *Saxen* zyn; is boven op de 14 pag. gezegt.

Een boom] Ziet op het devys der Prinssen van *Oranje*: TANDEM FIT SURCULUS ARBOR; *Allenskens word een teere oranje spruit een sterke boom.*

Ooft en bloeizel] Ziet op een ander devys der genoemde Prinssen: ET FLORE ET FRUCTU; *En door haar bloeizel, en door haar vruchten verquikt de oranjeboom.*

Neêrlandsche Rhyn] Of de beneden-*Rhyn*, omvangende en verdeelende *Gelderland*, *Overijsel*, *Vriesland*, en *Holland*; van wiens uiterste uitwateringen, by de burgen *Flevus* en *Helium*, 23 en 24 pag. is gesprooken.

Zyn middelste was, wegens het afleiden van de aangroeiende *Ick* ten eenemaal vermagerd, door *Leiden* loopende, weleer by *Catwyk*, in de algemeene watervloed, (de *Cimbersche* gemeenlijk genoemd) in het jaar 120, voor 's *Heeren* Geboorte, toegestopt; zie *Philip. Cluverus* de 3 *Rheni* alveis.

Doch de middel *Rhyn* had, boven en beneden *Leiden*, verscheidene takken en verdeelingen; onder welke de *Kinhem* of *Kinnem* de aller-bekendste, beneden *Alkmaar*, by *Egmond* en by *Petten*, zyn uitwateringen heeft gehad: gelijk *Theod. Rykius*, in zyn Aanmerkingen over *Tacitu*, (425 en 426 pag.) uit *Cominaus*, &c. bewijst.

Voorts was meede, aan de mond, of uitwateringe by *Catwyk*, een kasteel van *Drusus*, broeder van de keizer *Tiberius*, gebouwd; en van de zoldaaten der laatere keisers bewoond: noch heden met de naam van *Brittenburg* of het *Huys te Britten*, vermaard: aangezien de grondslag en ruïnen van zyn muiren en toorens

rens, ontrent 1600 treeden van *Catwyk*, by ongewoonlijk wegloopen van de Noordzee, zich bloot vertoonende, de liefhebbers veelmaalen gelegenheid hebben gegeeven, om *Romeinsche* medalien, beeldwerken huijsraad, marmer- en ticchelsteenen vol aanmerkelijke byschriften, op te zoeken, en te vinden: zie van dit huys mijn Aantekeningen op de ROOMSCHE KEISERS, 47, 48 en 66 pag. en op de KEISERINNEN, 1, 66, en 67 pag.

Beste vorst] Gelijk *Trajanus* onder de *Roomsche* keizers, volgens zyn medalien, waar af boven 24 pag.

Onverschillend] De beschryvinge van de *Deugd* (by *Claudianus*, op het Burgemeesterschap van *Manl. Theodorus* te vinden) zou waarlijk deeze onvergelijkelijke koningin toegepast moogen worden; zy luyd aldus:

Ipsa quidem Virtus *pretium sibi, solaque late*
Fortunæ secura nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausuve petit clarescere vulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis;
Divitiis animosa suis; immotaque cunctis
Casibus, ex altâ mortalia despicit arce:
Attamen invitam blandè vestigat, & ultrò
Ambit honor.

De Deugd *verstrekt zich zelf tot loon; munt uit zonder van het geval zich te laaten ontroeren: wiens gemoed door geen hooge ampten word opgeheven; die door geen vreugdgeschreeuw verzoekt bekend te weezen; geen hulp van buiten jemand afeischende: geen lof begeerende; grootsch en moedig op haar eigene gaven, in alle voorvallen gerust en onverzettelijk ziet ze, als van een hoogen tooren, neder op het gewoel der aartsche bekommeringen: des niet tegenstaande wordze evenwel van de Eer, al smeekende, achter aangeloopen, en gevryd.*

Livien] Zie van de staatzuchtige *Livia*, en noch hoogmoediger *Agrippina*, de *Roomsche* schrijvers, *Tacitus*, *Suetonius*, &c. en mijn ROOMSCHE KEISERINNEN, 13 en 70 pag. en 17 en 74 pag.

Krygsheldin] Zie 3 en 6 pag.

THIEN-

THIENDE en LAATSTE TAFEREEL.

Krooning van Willem en Maria; den 21 April, deezes loopenden jaars.

BESCHRYVINGE

en Verklaaring der Cyfergetallen, staande in de plechtige Processie, waar meede haare Majesteiten na de kerk van Westmunster zyn gebracht.

Worden vertoond, achter de Hofbediende (*'t blauw laaken tot aan de Abdykerk over de weg spreidende*) *de jonge* Maagden (*bloemen strooijende*) *en des Konings* Kampruiter (*de Leenheer van* Schreeltsby,) *gaande*

1. Tamboeren, *met hun* Tamboer Majoor.

2. Trompetters, *en hun* Sergiant Trompetter: Musikanten, *&c.*

3. Klerken *van de* Kancelery, *gelijk alle de volgende, jeder naar zijn rang, op het prachtigste uitgedost.*

4. Kapellaanen, *die* digniteiten, *of bedieningen, hebben.*

5. Kapellaanen, *tot deeze Processie uitgekoozen.*

6. Scherifs *en* Aldermans *van* Londen: *Meesters van de Kanselery:*

7 *'s Konings* Rechtsgeleerden.

8. Procureur *en* Solliciteur-Generaal.

9. *Meesters der* Requesten.

10. *Eerste* Sergeant van Wapenen.

11. Lyfschildknaapen, *en Edelmans van de* Private kamer.

12. *Lord*

12. *Lord* Opperrechter, *van de* Commonpleas *of* Gemeene Bank: *die van's Konings* Bank; Meester *van de* Rollen; *Lord* Hoogbaron;

13. *Nieuwgemaakte* Ridders *van de* Badstoof, *van* Hendrik de IV *ingesteld.*

14. Baronnen *van de* Exequer: Rechters *van des Konings en de Gemeene Bank.*

15. Choorzangers *van 's Konings* Kapel *te* Westmunster: Præbendaristen.

16. *Meester van't* Juweelhuys.

17. Herauten *en* Porsuivantz *van wapenen.*

18. Baronnessen, *en*, 19. Vicecomtessen, Gravinnen, Markgravinnen.

20. Provinciaal *Heraut van wapenen.*

21. Baronnen, Viconten, Graven, *en* Markgraven, *buiten die* Regalia, *of rijk sieraden, draagen.*

22. Hertoginnen. 23. Meerdere *Herauten.*

24. *Hertogen, buiten die* Regalia *dragen.*

25. Provinciale *Koningen van wapenen.*

26. *Marquis van* Halifax, *Lord van 't* Geheime Zegel; *Marquis van* Kamarthen, *Lord Præsident van den* Raad.

27. *Lord Aartsbisschop van* Jork: *Lord Bischop van* Londen.

28. *Prins* George *van* Deenmarken; *wordende zijn sleep gedraagen door zijn* Meester *van de* tabbaarden.

29. *Graaf van* Manchester, *met de* Staf *van* Eduard *den* Belijder.

30. *Lord* Grey *van* Ruthin, *met de goude* Spooren.

31. *Graaf van* Klaare, *met des Koningins* Scepter *met het* kruis.

32. *Graaf van* Nordhampton, *met des Konings* Scepter *met het* kruis.

33. *Graaf van* Pembrok, *met het* Derde Swaard

van

van Staat; *beteekende de* 3 *swaarden de* 3 *rijken*, Engeland, Schotland en Ierland.

34. *Graaf van* Schrewsbury, *met de* Curtana, *of het* Swaard zonder punt.

35. *Graaf van* Derby, *met het* Pointed *of* gepunte Swaard.

36. Lord Majoor *van* Londen, *met des* Stads Staf, *&c.*

37. *Voornaamste* koning der wapenen, *met de* Kousseband.

38. *Sir* Purbek Temple, *en Sir* Eduard Sutton Bar; *reprezenteerende de Hertogen van* Aquitanien *en* Noormandyen.

39. *Graaf van* Bedfort, *met des Koningins yvoore* roede *met de* Duyf: *Graaf van* Suffolk, *met des Konings gulde* roede *met den* Duyf.

40. *Hertog van* Bolton, *met des Koningins* Rijksappel: *Hertog van* Grafton, *met des Konings* Rijksappel.

41. *Hertog van* Somerset, *met des Koningins* kroon: *Lord* Hoogen Steward *met des Konings* kroon.

42. *Lord Bisschop van* S. Asaph, *met de Patera, of offerschotel: van* Ely, *met den* Bibel: *van* Rochester, *met de* Beeker.

43. *Koning* Willem, *en Koningin* Maria. *Hy onderssteund van de Lord Bisschop van* Winchester; *wordende zijn sleep gedraagen door de* Meester *van de* robbes, *of* tabbaarden; *geassisteerd van de Lord* Eland, *Lord* Willougby, *Lord* Landsdouwne, *en Lord* Dumblaine. *Zy ondersteund van de Lord Bisschop van* Bristol; *wordende haar sleep gedraagen door de Hertogin van* Somerset; *geassisteerd door Lady* Elisabeth Paulet, *Lady* Diana Veere, *Lady* Elizabeth Cavendish, *Lady* Henrietta Hyde: *draagende de* 16 *Baronnen* Cinqueports, *of der* 5 *groote zeehavens* (Hastings, Doever, *Hith;*

Hith, Rumney, *en* Sandwich) *het* Kupesol, *of Zonnedek booven hunne Majesteiten.*

44. *Edelman, en Staatjuffer van de* Slaapkamer: *des Koningins Oppassers, &c.*

45. Yeomans *of het* Gemeene volk, *en* Lyfwacht; *met hunne* Kapiteinen. *&c.*

Verklaaring der Letteren, staande in de voornaamste plaats van het Tafereel.

a. *Word zijn Majesteit, door de Aartsbischop van* Jork, *gekroond, knielende, en in jeder hand een scepter houdende.*

b. *Haare Majesteit; knielende en in haar hand een scepter houdende.*

c. *Bischoppen, rondsom hen staande, draagende de Swaarden, den Bibel, de Kruisscepters, en andere Regalia.*

d. *Des Konings stoel van staat.*

e. *Des Koningins stoel van staat: beide onder kostelyke verhemelten.*

f. *'T groot paviljoen, boven de plaatz der krooning opgehangen.*

g. *Hertoginnen, Gravinnen, &c. rondsom de koningin staande.*

h. *Lord Major, Aldermans, &c.*

i. *Edelmans van de lange Tabbaard.*

k. *Lord Opperrechter: Kapitein van de Lijfwacht, &c.*

l. *Leeden van het Lagerhuys, aan de slinkerhand*

m. *Vreemde Ministers en Afgezanten, aan de rechter zijde, gezeeten.*

n. *'T hooge altaar, waar op de Rijkappel, Scepter, en Swaard van Staat leggen.*

o. *Musikanten van's Konings kapel, ter zijden het orgel op galleryen geplaatst.*

p. q. *Edellieden en Hooge Choorzangers, op het orgel zingende.*

r. s. *Kapellaanen, Edellieden, en Juffrouwen van het Hof, om hoog op galleryen gesteld.*

t. *Lyfwachten.*

u. *Trappen van het Hooge Choor.*

Ter zyden de voornaamste Afbeelding word vertoond.

1. *Daar* Z. K. M. *den* Pal, *of een pond goud, in de gedaante van een* Beitel, *voor het altaar geknield, met gewoonlijke plechtigheid, offerd.*

2. *Daar* Z. K. M. *de Ridders van de* Badstoof *maakt, terwijl de* Thesaurier *van de Huyshouding goude en zilvere medalien (op wiens eene zijde hunne Majesteiten, en op de andere een vallende* Faëton *was afgebeeld) onder het volk smijt.*

3. *Daar de Koning en de Koningin, uit de handen van de Bischop van* Ely, *met groote eerbiedigheid, het* H. Avondmaal *ontfangen.*

4. *Daar* Z. K. M. *de Keiserlijke kroon door de Bischop van* Jork *word opgezet; de Hertogen, Markgraven, Graven, en Baronnen, de kroon met de voorste vingers aanraakende, de eed en hulde doen; en de trein weder naar Westmunsterhal begint te vertrekken.*

5. 6. *Konstige Vuirwerken, in het water, voor* Withal *en den* Tour, *opgericht; des avonds, onder het tafelen van de nieuwsgekroonde Majesteiten, aangestooken.*

MYn oogen ſcheem'ren in de glans en maje-
ſteit
Van deeze toeſtel; en ik ben ontroerd, verſlaagen,
In 't zien van 't geen me tot de krooning hier be-
reid,
En plechtig, door de bloem van 't eiland, om laat
draagen.

Maar zal ik verder in de Abdykerk durven treên,
En boven *Willems* hoofd de rijkskroon zien gehee-
ven?
De ſcepter aanbiên van *Britanje*? neen, ô neen!
Vrees en verwondring doen mijn matte leeden
beeven.

'k Wil echter roepen: *U wenſch ik, mijn Vorſt,
voortaan*
De voorſpoed van Auguſt, *de goedheid van* Tra-
jaan!

Aan

MARIA STUARD.

U, koninginne, die, met ongenaakb're ſtraalen,
'T geflikker uitdoofd van *Britanjes* rijkscie-
raên,
Waar mede uw hoofd, en hand, en ſchouders,
zyn gelaên,
'k Wenſch u, dat uw geluk mag klimmen, nimmer
daalen!

'K wenſch dat de rampen, die gemeenlijk alle kroo-
nen

(Besprengd met traanen, en bespat met vorstlijk bloed)
Angrypen, schenden, en vertrapp'len met de voet,
U moogen mijden, en uw echtgenoot verschoonen,

En dat men op uw schoot een nazaat mag aanschouwen,
Zo kloek als *Willem*, en zo deugdlijk als *Mary*;
Wien 't achtb're *Parlament* mag, onbeschroomd en bly,
'T slot van de Krijgskerk, en het roer van 't Rijk, betrouwen:

Terwijl het, heimelijk ten ondergang gedoemd,
U, haar beschutsvrouw, als een andere *Ester* roemd.

B E S L U I T.

Hier blijft mijn *Clio* staan, en wil geen woord meer uiten,
Gezint dit Dicht te sluiten.
'T word nacht: het vreugdevuir is slechts een wolk van smook,
De feest verdwijnt in rook.

Bedroefde *Paltz*, al doet het vuir ons vreugd vermeêren,
En u in asch verkeeren,
Al zijn wy overstelpt van zegen en geluk,
Gy van elende en druk,

Vertoef! wy leeren al des *Fransmans* hertaêr treffen,
Eer gy het zult bezeffen,
Ligt hy ter needer; van die hy nooit heeft geacht
Onwaapend en verkracht.

En

Draagen] De *Scepters*, *Kroonen*, *Ryksappels*, *Swaarden*, &c Zie de Beschrijvinge en Verklaaringe der Cyfergetallen.

De Rijkskroon] Zo de kroon van koning *Eduard* den *Belijder*, waar af 50 pag. als de *Keiserlijke* kroon; volgens gewoonte, op het einde der plechtigheden den Koning opgezet.

Voorspoed, goedheid] *Eutropius* leerd ons, in het leven van *Trajanus*, dat de *Roomsche Raad*, ter gedachtenis van deezen roemwaarden Keiser, tot zelf aan zyn tyd, in de plechtige toejuychingen, de nieuwsgekoorene keisers heeft toegewenscht: *Felicior* Augusto, *melior* Trajano! *wees voortaan gelukkiger als* Augustus, *en beter als* Trajanus.

De gelukkigheid van *Augustus* is gebleeken in de oorloogen tegens de keisermoorders *Brutus* en *Cassius*; en voorts tegens *Sex. Pompejus*, zoon van *Pompejus* de *Groote*; maar byzonderlijk in die tegens *Marcus Antonius*, en zyn opgeblaazene byzit *Cleopatra*; Zie *Plutarchus* en andere *Roomsche* Schryvers.

De goedheid van *Trajanus* is zelf door zyn medalien, met den titel OPTIMUS en OPTIMUS PRINCEPS (waar af 24 pag.) vermaard; hoewel (doch op zyn voorbeeld) *Hadrianus*, en andere, zo gezegt is, dezelve bynaam mede hebben aangenoomen.

Rampen] De gulden zinspreuk van *Mafæus Vegius* (in zyn Aanhang van *Maroos Eneïs*) is te schoon om uit deeze *Verklaaringen* gelaaten te worden:

O fragilis damnosa superbia sceptri!
Quot tecum insidias, quot mortes, quanta malorum
Magnorum tormenta geris? quot tela, quot enses,
Antè oculos, si cernis, habes? &c.

O vergangkelijke ryksstaf! wat zyt gy met hinderlaagen, doodsgevaaren, en onbeschryflyke elenden omringd? Wat koomen'er al gevelde schichten en uitgetoogen swaarden voor u staan?

Maar men zou ten minsten honderd diergelijke konnen te borde brengen, en wel duizend voorbeelden daar achter voegen; doch de *Leezer* doorloop, 44, 45, &c. pag. het leven der koningen van *Engeland*, en 56 pag. van *Schotland*, en hy zal, geloof ik, haast verzadigd worden.

Op uw schoot] De keisers naamen de *Vruchtbaarheid* hunner gemaalinnen zo herten, dat zy de zelfde (in de gedaante van een staand of zittend vrouwtje, met kinderen op haar ermen, en aan haar handen) op de medalien stelden. Zie die van de beide *Faustynen*, beide *Lucillen*, *Crispina*, *Salonina*, *Julia Mesa*, *Julia Mamea*, en *Etruscilla*: doch, tot ons oogmerk zit, op die van *Julia Domna*, een vrouwtjen, hebbende op haar schoot een zuygend kind;

geteekend: FECUNDITATI AUG. *Des keiserinnes vruchtbaarheid.* Zie *Mediobarbus.*

Parlament] *Engeland* heeft 3 soorten van *Vierschaaren*, *Hoven*, of *Richthuyzen*; zommige zyn *Geestelyk* en zommige *Waereldlyk*; maar eene is gemengd: voorwaar het grootste en wijdluftigste, draagende een niet heel oude, en den *Frank* afgeleende naam, *'t Parlament.*

De *Engelsaxen* noemden 't, in hunne taal, der *Vergadering der wysen*, of de *Groote vergadering*: de *Latijnsche* schrijvers in deeze en voorgaande tijd, *Commune concilium*, *Curia altissima*, *Conventus Magnatum*, &c. ja gelijk de geheele *Raad* van *Etolien* by *Livius*, (4 *Decad.* 1 lib.) *Pan-Etolium* word geheeten; zo zoume deeze zaamenkomst bequaamelijk *Pan-Anglicum* moogen noemen.

Voorts word het op geene gezette tyden gehouden; maar van de *Koning*, na deszelves goeddunken, beroepen om van hooge en dringende zaaken te beraadslaan, en alleen volgens zyn welbehaagen gescheiden.

Bestaat uit de *Koning*, de *Geestlijkheid*, den grooten *Adel* en *Ridderschap*, en de *Burgery*: vertoonende gezaamentlijk het lichchaam van geheel *Engeland.*

Krijgskerk] De tempel van den dubbelgetronyden *Janus*; wiens deuren de *Romeinen*, met groote staatzy, openden, wanneer zy den oorlog tegens de een of de ander vyand aanvingen: en toe slooten, wanneer het *Roomsche* gebied overal weder was bevreedigt.

Van 't opsluyten deezer tempel gewaagd *Virgilius* (7 *Æneid.*) de dingen van zyn tijd op de aloude *Trojaanen* passende:

Tum regina Deum, cælo delapsa, morantes
Impulit ipsa manu portas, & cardine verso
Belli ferratos rupit Saturnia *postes.*

Als de koning Latinus *weigerde de* Troojaanen *de oorlog aan te zeggen, en daar op, volgens gewoonte, de deuren van* Janus *tempel op te sluyten, zo quam* Juno *zelf beneden, en smeet de krygsdeuren met geweld uit het slot.*

Van het sluiten onder de koning *Numa*, en de keiseren *Augustus* en *Nero*, spreeken de *Roomsche* Schrijvers volmondig; behalven de medalien van de twee laatsten: want op die van *Nero* zietmen een vierkante geslooten kerk, en dit byschrift: PACE *Populi Romani* TERRA MARIQue (of UBIQue) PARTA JANUM CLUSIT, Nero *sloot den tempel van* Janus, *na dat het* Roomsche *volk, al om, te waater en te lande, de vreede weder genoot.*

Zie

Zie hier waarom *Janus Belliger*, *oorloger*, van *Lucanus* (1 lib. B. *Pharsal.*) en *pacificus*, *vredemaaker*, van *Martialis*, (8 lib. 66 *Epigr.*) ten opzichte zijner twee verschillende uitwerkingen, word geheeten.

Vreugdevuir] Dat de aloude *Grieken* en *Romeinen* van konstvuirwerken geen kennis gehad hebben (alzo hunne eeuw niemandal van dat booze buspoeder wist) is zeeker; maar of ze, op feest-en vierdaagen, nooit vreugdevuiren aangestooken hebben, daar zou ik aan twyfelen; nademaal ik, in het *Medalyrijk Kabinet* van de Heer JAKOB de WILDE (waar toe my door zijn E's ongemeene beleefdheid, zedert eenige jaaren, den dagelijkschen toegang is vergund) een zilvere penning geslagen van die van *Apollonia*, (een vermaarde stad in *Illyrien*, omtrent *Dyrrachium*) gevonden heb, op wiens ruggestuk 3 jonge maagden rondsom een ontstooken vuir huppelen; geteekend: ΑΠΟΛλωνιατων; ΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΣ, *door de Apolloniaters*; onder de regering of het Schoutschap van zeeker *Dionysodorus*: ten zy dit vuir iets anders beteekend; gelijk my tot die gedachten *Lud. Nonnius* (schrijvende over *Hub. Goltz. Græcia*) 5 en 6 pag. zijner verklaaringen, gelegenheid poogd te geven.

Behalven dat de medalien van *Vespasianus* en *Trajanus* eenig bewijs Vreedevuiren van schijnen te hebben; alzo zy vertonen een gevleugeld *Overwinningbeeld*, dat (draagende in de eene hand een olijftak of hooren van overvloed) met de ander een toorts houd, waarmeê zy eenig wapentuyg aan brand steekt, met dit, of diergelijk, byschrift: PAX AUG. *De vreede door den keiser getroffen.*

Wy leeren] Zedert de oorlogen tusschen *Ludewijk* de *Vette* en *Henrik de I* is, onder de *Engelsche* en *Fransche*, een onverzoenlijken tegenstrijd en haat (tot op den dag van heden wederzijds voortgeplant) opgereezen; tot zo verre, dat de *Engelsche* zich in het handelen van de boog (het schietgeweer van die tijd) willende oefenen, een houte pop in *Fransche* kleederen gestooken, tot hunne doelwit gebruikten, en de kinderen daar op leerden mikken, hen met deeze woorden vermaanende: *Leer den Franschman treffen.*

EINDE.

[illegible]